

LEREN WAT JE WEL EN WAT JE NIET MAG

bloemlezing uit geschiedenis-, aardrijkskunde-, en
maatschappijleerboekjes

t.b.v. Proloog-productie DE WERELD ROND (werktitel)

Amsterdam, 7 augustus 1972
Loek Zonneveld

VOORAF

In een van de boekjes waaruit deze bloemlezing werd samengesteld staat een prima omschrijving van het wat(en dus het waarom) van de schoolse inleiding in de maatschappij; te leren wat je er wel mag en wat niet. Zo is dat dan...

In deze betrekkelijk willekeurige keuze van teksten uit leerboekjes aardrijkskunde, geschiedenis en maatschappijleer komt naar voren hoe de school, de bestaande maatschappij "verkoopbaar" maakt en ondertussen "preventief politiewerk" pleegt.

De bundel is groter geworden dan ik me had voorgesteld. Je kunt wel aan de gang blijven met die rijstebrijberg van leugenachtige nonsens. Op een gegeven moment weet je het wel.

Waarom deze bundel? Om twee redenen voornamelijk.

Aangezien leerkrachten slecht worden opgeleid, zijn ze vaak niet in staat / niet bereid om het begrip "verkenning in de wereld" inhoud en vorm te geven. Schoolboekuitgevers hebben voor dat soort leemten in de onderwijsmachine een fijne neus en wat is er dan handiger dan een paar boekjes, waar het allemaal in staat. Wanneer wij dan in Proloog willen werken aan activerende tegeninformatie, aan een nieuwe inhoud van het begrip "leren" (leren = leren dat de wereld moet veranderen, waarom dat moet en hoe) dan zullen we kennis moeten nemen (zo gesystematiseerd mogelijk) van de huidige wereld-informatie.

Na de interne scholing daarover ligt hier een tweede poging.

Lang niet alle thema's die ik in eerdere analyses heb genoemd (LINK, DERHALVE, DE GROENE AMSTERDAMMER) komen aan de orde.

Feitelijk is het thema arbeid-werken-beroep-welvaart sterk oververtegenwoordigd. Daarin is het beste te zien hoe geschiedenis wordt gebruikt om het verleden als hopeloos en het heden als paradijselijk af te schilderen, hoe de aardrijkskunde altijd een opeenhoping van abstracta blijft en nooit enige sociale dimensie erbij krijgt, hoe maatschappijleer fungeert als een instrument om arbeiders en toekomstige arbeiders net dat te geven, waardoor ze zó geïmponeerd raken van het complex "maatschappij", dat ze verder hun bek houden. En dat alles in een taal, die ik mij nog herinner uit de boekjes waarmee mijn katholieke geloofsbroeders van middelbare leeftijd mij invoerder in de beginselen van kerk, godsverwachting en "Heb-u-naaste-lief-gelijk-uzelf" gezeur.

Wanneer we de schoolse vertekening van de gehele geschiedenis (onmogelijk te vatten in een dergelijke bloemlezing) zouden willen aanpakken, zouden we een geschiedenismethode moeten vergelijken met de analyse en het, aanbod van bijv. "Das Geschichts-buch", of een aantal hoofdstukken uit Jan en Annie Romeins "Geschiedenis der lage landen".

Wanneer we het gesjacher met milieuverontreiniging in de school zouden willen vergelijken met hoe het wel moet, dan moeten we een milieu-special van een onderwijsuitgeverij (Samson) zetten naast

de informatie van Aktiegroep Strohalm of Bram van der Lek's milieuboeekje.

Het is allemaal buiten het bestek van deze bundel gevallen. Waarmee de onvolledigheid en schamelheid even is aangestipt....

Er zijn drie bijlagen bijgevoegd: twee "aardige" brochures over onze rijkssdelen overzee van de stichting School en bedrijf; deze brochures worden desgewenst gratis aan de scholen verstrekt. Verder een onderwijsbijlage van TROUW over leermiddelen, ter informatie en kennisname, (Tevens school/bedrijf brochure over vakbeweging)

Loek Zonneveld

Artikelen in Derhalve, De Groene (16-12-1971) en LINK 10. Verder een brochure EEN DISCUSSIE ZONDER EINDE en "Das Geschichts-buch" van Basis-Verlag.

INHOUD

1	Vooraf
2	Inhoudsopgave
3	What did you learn in school today
4	Welke methoden werden gebruikt
5	Voorwoord hij een maatschappijleerhoekje voor meisjes
6	Wonen en werken en verleden en toekomst
8	Werk maakt sterk
12	Arbeid- De vakbonden
16	Beroepskeuze
22	De Hollandse vlag op alle zeeën
23	Het leven in de gouden eeuw -stad, woning, kleding
25	-handel, nijverheid, kunst
27	Een grote verandering; de machine
29	Waarom in dienst
32	Verhouding jongens en meisjes
34	Van hongerwinter naar welvaartsstaat
34	Wat hebben we verworven?
35	Kris kras door de maatschappij voor de jonge arbeider
	-vrij naar Van Wakerens boekje voor de LTS
35	.Taken van het gezin
35	.Automatisering
36	.Rangen en standen
36	.Beroepen
37	.Van school naar werk
38	.Bedrijf

WHAT DID YOU LEARN IN SCHOOL TODAY?

What did you learn in school today,
Dear little boy of mine?
What did you learn in school today,
Dear little boy of mine?
I learned that Washington never told a lie
I learned that soldiers seldom die,
I learned that everybody is free,
That's what the teacher said to me,
And that's what I learned in school today
That's what I learned in school

What did you learn in school today,
Dear little boy of mine?
I learned that policemen are my friends,
I learned that justice never ends,
I learned that murderers die for their crimes
Even if we make a mistake sometimes,
And that's what I learned in school today
That's what I learned in school.

What did you learn in school today
Dear little boy of mine?
I learned our government must be strong,
It's always right and never wrong,
Our leaders are the finest men
And we elect them again and again
And that's what I learned in school today,
That's what I learned in school.

What did you learn in school today,
Dear little boy of mine?
I learned that war is not so bad,
I learned about the great ones we have had,
We fought in Germany and in France
And someday I might get my chance
And that's what I learned in school today
That's what I learned in school.

uit
TEACHING AS A SUBVERSIVE ACTIVITY
Neil Postman
Charles Weingartner

PENGUIN EDUCATIONAL SPECIALS

De volgende Methode boekjes werden gebruikt:

Bill Venema, LEVEND VERLEDEN

Moderne geschiedenismethode voor het basisonderwijs
Dijkstra, Groningen

C.M.A. Bakker, NU/TOEN/STRAKS

Geschiedenismethode voor de basisschool
Versluys, Amsterdam

Madeleine Ahsmann, Onze eeuw, project totaliteitsonderwijs
Malmberg, 's Hertogenbosch

Zo leven de mensen

Maatschappijleer voor de LTS door B. van Wakeren
Wolters, Groningen

Van eigen land en wereldband

Geschiedenismethode voor de basisschool door B.Nimwegen (RK) Malmberg, 's Hertogenbosch

Het heden uit het verleden

Geschiedenis voor de RK Lagere School door P.W. Wolters en Henri Arnoldus
Stenvert, Apeldoorn

Wij en de maatschappij

Werkschrift voor het meisjesnijverheidsonderwijs door B. van Wakeren
Wolters, Groningen

Waar mensen wonen

Aardrijkskundemethode voor het basisonderwijs als aspect van
wereldoriëntatie door de werkgroep Van Dongen
Dijkstra, Zeist

Nederland en de Nederlanders

Kennisvakken nieuwe stijl o.l.v. J. van Gerven
Kok, Kampen

Oude en nieuwe tijden

Vaderlandse geschiedenis voor het basisonderwijs door Henri Arnoldus
Stenvert, Apeldoorn

HOE HET IS/HOE HET WAS

Door Brinkkemper, Van Duinen Thematisch geschiedenisonderwijs voor
basisschool
Thieme, Zutphen

J.Bannink, J.Bannink-Westmijse

MAATSCHAPPELIJKE ORIËTERING, voor het lager technisch nijverheids- en
ander onderwijs
Thieme Zutphen

Ons nijver Nederland. Aardrijkskunde voor de brugklas van het
meisjesnijverheidsonderwijs door J.de Graag e.a.
Wolters, Groningen

Voorwoord bij een maatschappijleer boekje voor het nijverheidsonderwijs

Meisjes,

toen jullie op de buitenkant van dit boekje lazen:

WIJ EN DE MAATSCHAPPIJ

zullen jullie misschien gedacht hebben: "Wat zou dat voor een boekje zijn en wat zou de titel betekenen?"

Jullie weten natuurlijk wel wie met "wij" worden bedoeld, maar wat betekent: "Maatschappij"? Wel, de maatschappij is eigenlijk de optelsom van alle mensen, die er in een land bijvoorbeeld zijn. De Nederlandse maatschappij bestaat dus uit alle mensen die in Nederland wonen.

In de titel staat eerst het woordje "Wij". Ja, want in dit boekje gaat het ook over "Wij", dus over jullie zelf. Jullie vormen nl. ook een stukje van die maatschappij. Nu nog van een kleine maatschappij, bijvoorbeeld het gezin, de klas, je vriendinnenclub.

Als je de school verlaat, en de "grote maatschappij" binnen stapt, moet je toch iets weten van die grote maatschappij: wat mag je er wel en wat mag je er niet? Als je 21 jaar bent, mag je mee doen aan het kiezen van de mensen, die ons land besturen. Dus moet je ook iets weten van dat bestuur.

Dit boekje wil je daarbij helpen. En vind je het ook niet nuttig en interessant iets te horen van wat er buiten ons eigen land gebeurt?

Je leest er toch wel eens iets van in de krant en je ziet het op de televisie. Ook hierover kun je wat in dit boekje vinden.

Nu weten jullie al iets van wat je bij dit vak gaat leren. We willen jullie ook nog iets vertellen over het hoe!

Dit is immers geen gewoon leerboekje waarin lesjes staan, die je moet leren. In deze boekjes vinden jullie vragen die je zelf moet beantwoorden. Bij sommige vragen zie je een plaatje of een tekening. Als je goed kijkt en -niet te vergeten- goed nadenkt, zal je bemerken, dat je zelf -vaak zonder hulp van de lerares- de vragen kunt beantwoorden.

Je begrijpt, dat als je het boekje uit hebt, dus alle vragen goed hebt beantwoord, je eigenlijk een fijn boekje hebt gekregen, waaraan je zelf heel hard hebt meegewerkt en waarin je later vast nog eens zult lezen en kijken als je iets wilt weten over die "kleine" en die "grote" maatschappij.

VEEL SUCCES!

(uit; WIJ EN DE MAATSCHAPPIJ)

"Oude en nieuwe tijden 6B"

"Wonen en werken van het verleden naar de toekomst" pag. 91,92,94,96

(...)

In de eeuwen die toen volgden, ging de huizenbouw steeds vooruit. De mensen gingen meer aandacht aan de indeling van hun woning besteden. Er kwam een woonkamer, en ook slaapvertrekken. Er was een vertrek om in te koken, en om in te wassen. De meubels werden mooier. Maar je begrijpt, dat de huizen nog lang niet zo fris en ruim waren als in onze tijd. De stedelingen zaten in de Gouden Eeuw nog altijd als haringen in een ton opeengepakt. Er was ook nog steeds geen nauwkeurige grens tussen de huizen en de straten. Er waren stoepen met luifels erboven en met zitbanken. De huizen hadden vaak overstekende verdiepingen. Sommige timmerlieden, bakkers, kuipers, schoenmakers, smeden en kaarsenmakers verrichtten in de Gouden Eeuw nog wel hun werk op straat. Maar velen hadden ook reeds een eigen werkplaats. Zo'n werkplaats was tegelijk hun winkel en vaak ook hun woonvertrek. Toch kwamen er in de 17e eeuw steeds meer winkels, waarin niets gemaakt word. Daarin werden de waren verkocht, die uit het buitenland, of uit andere plaatsen werden ingevoerd.

In de Gouden Eeuw veranderde bij de rijke burgers ook het huisraad. Vroeger gebruikten ze houten en tinnen vaatwerk en drinkgerei. Het werd door glas- en aardewerk vervangen. De kostbare uitzet van tafel- en beddenlinnen werd in eikenhouten kasten en kisten bewaard. De gewone burgers konden deze kostbare huisraad niet aanschaffen. Ze woonden en leefden nog zeer eenvoudig. De meeste mensen zaten in huis op houten banken of lege tonnen. Ze sliepen op strozakken.

Wat hadden de kooplieden en vele anderen met de handel in de Gouden Eeuw veel verdiend.

Op het eind van deze eeuw en ook in de 18e eeuw begon het potverteren. Vele kooplieden lieten fraaie landhuizen bouwen. Vooral langs de Utrechtse Vecht verrezen er weelderig ingerichte buitenverblijven. De zoons en kleinzons van de rijken vonden het aller plezierigst op het geld van hun voorouders te teren. Zij kleedden zich in de 18e eeuw net als de dames uit die tijd. De heren droegen gepoederde pruiken. Hun kostuum was zeer kleurig: groen, geel, rood of blauw. De zijden jas was met gouddraad afgezet. Hun kousen waren versierd met afbeeldingen van bloemen. Als je daarbij nog een rijkversierde degen droeg, leek je een held. Maar ... aan werken dachten deze heertjes niet. Ze lieten liever anderen voor zich werken.

En de dames uit de 18e eeuw wisten ook raad met het geld. Zo gingen vaak naar de kapper. Hun wangen waren dik bepoederd. Er werden wijde hoepelrokken gedragen.

In die tijd werd er ook verschrikkelijk veel gegeten. Aan de slanke lijn dacht men toen nog niet.

In de tijd van het potverteren bij de rijken, heerste er onder de arbeiders en de boeren steeds grotere armoede. In de 19de eeuw was de armoede onder de arbeiders zo groot, dat zelfs de kinderen moesten werken!

Maar gelukkig zijn daar tenslotte veel verbeteringen in gekomen, vooral in onze eeuw.

Er werden vele machines uitgevonden. De kinderarbeid werd afgeschaft. Voor de arbeiders kwamen er betere arbeidersvoorwaarden. Dat kwam vooral, doordat er vakbonden werden opgericht.

In de fabrieken werden goedkoper huisraad, kleding en levensmiddelen vervaardigd.

De boeren leerden de kunstmest en nieuwe landbouwmachines te gebruiken. De auto's hebben de plaats ingenomen van de paardentram. De motorschepen hebben de statige zeilschepen vervangen. Er is telefoon, telegrafie, radio en televisie gekomen. De spoorwegen en de vliegtuigen hebben de mensen steeds dichterbij elkaar gebracht.

Het werk in de fabrieken en op de kantoren is veranderd. De huisvrouw heeft moderne middelen om te koken, te wassen en te reinigen.

De mens haalt vele delfstoffen uit de bodem, zoals aardolie, aardgas, ijzererts, uranium, bauxiet, goud en zilver. Deze delfstoffen worden gebruikt om vele producten te vervaardigen en om ons het leven zo aangenaam mogelijk te maken. Geleerden hebben middelen uitgevonden (om ziekten te bestrijden, ..wij kijken naar films, we werken met computer, we bouwen, torenhoge-flats en moderne woningen, met veel ruimte, licht en gerief.

Wat is er veel veranderd sinds de eerste mensen op aarde rondzwierven, op zoek naar voedsel, en steeds strijdend om in leven te blijven.

En hoe zullen we morgen leven, en volgend jaar, en ... in het jaar 2000? Er zullen in de toekomst ruimtevaartuigen door de ruimte klieven. Ze zullen rondom andere planeten cirkelen. Misschien zullen er astronauten landen en onderzoeken kunnen doen. Maar de mens zal zich op die andere planeten niet blijvend kunnen vestigen. Rondom de maan bevindt zich geen dampkring. Weer andere planeten zijn dood en onvoorstelbaar koud.

De mensen zullen voortgaan om tot een steeds hogere beschaving op aarde te komen, we zullen woestijnen vruchtbaar moeten maken. De atoomenergie en ook de energie van de zon zullen we gaan gebruiken. De akkerbouw zal steeds verbeteren en we zullen uit zee-planten voedsel maken.

Samen zullen we er naar streven de onderontwikkelde gebieden tot ontwikkeling te brengen. We hopen, dat er eens een tijd zal aanbreken, waarin nergens op de wereld nog honger en gebrek zal heersen.

— • — • —

WERK MAAKT STERK

Kijk eens goed rond in stad en dorp
Wat zijn er toch veel fabrieken in Nederland.
Kleine fabrieken. Grote fabrieken.
Soms heel grote fabrieken.
Dat wist je al.
Je hebt 't geleerd in de aardrijkskundeles.
Sommige steden zijn er bekend door geworden.
Bijvoorbeeld:
Eindhoven door de Philipsfabrieken,
Enschede door de textielfabrieken,
Maastricht door de aardewerkfabrieken,
Leerdam door de glasblazerijen,
Ken je goed aardrijkskunde?
Ja? Nu, dan kun je het lijstje nog wel wat langer maken,

In die fabrieken worden veel dingen gemaakt.
Die dingen noemt men: producten.
De producten gaan naar de Handel,
De handel zorgt ervoor dat ze verkocht worden,
In Nederland,
Of in het buitenland.
Je ziet; de handel en de fabrieken horen bij elkaar.
Als de handel goed gaat dan kunnen de fabrieken goed werken.
En als de fabrieken goede producten maken, dan gaat het de handel goed.
Wat is jouw vader van beroep?
Werkt je vader in een fabriek?
Of is hij in de handel?
Of, geen van beiden...

Als er nu een nieuwe fabriek gebouwd wordt dan wordt 't een mooie!
Mooi ruim en fris!
Vroeger was dat anders.
Toen was de fabriek een donker en ongezond gebouw. Soms kun je zo'n
grauwe fabriek nog wel eens ergens zien. Er zijn nog wel een paar van die
fabrieken in ons land. Maar ze gaan weg.
Ze worden afgebroken.
Of ze worden verbouwd.
En dat is maar goed ook!
Want werk moet sterk maken en niet ziek...
Het was niet prettigs in zo'n oude fabriek te werken.
Maar prettig of niet: de mensen gingen er heen
Ze moesten wel, Ze moesten toch leven Ook veel kinderen
werkten TOEN in de fabriek. Ze hoefden in die tijd nog niet
naar school. Er was TOEN nog geen leerplicht zoals NU.
Ze hielpen mee geld verdienen. Want thuis was het heel arm.
Kinderen mogen NU niet meer in de fabriek werken.
NU is kinderarbeid verboden.
Gelukkig maar.

De kinderen van NU gaan naar school.
Dat móeten ze!
Maar erg is dat niet.
Want op school kunnen ze fijn leren.
Daar krijgen ze fijn les.
Het is wel eens moeilijk.
Vooral als de zon heerlijk schijnt.
Maar toch gaan de meeste kinderen graag naar school.
Vroeger was dat anders,

TOEN was schoolgaan geen pretje!
De scholen waren oude gebouwen.
Met heel weinig licht.
De kinderen zaten op lange banken,
Soms wel honderd in een klas.
Het leren ging op school niet zo best TOEN
Dat begrijp je wel.
Er waren wel betere scholen.
Maar die waren alleen voor deftige kinderen.
Later werd het anders.
Ieder kind krijgt NU goed onderwijs.
En we vinden dat NU heel gewoon.

Voor de grote menden is het werken in de fabriek NU ook heel wat
plezieriger geworden dan vroeger.
Ze verdienen NU een goed loon.
Er wordt gelet op hun gezondheid.
Ze werken vijf dagen in de week.
En ze krijgen een flinke vakantie.
Daar had je vroeger om moeten komen!

Weet je nog hoe de steden zijn ontstaan?
Langs rivieren en wegen gingen kooplui en ambachtslieden wonen.
Er waren toen nog geen machines. Die kwamen pas veel later.
Men maakte TOEN alles met de hand. Alle werk was handwerk.
Daar moet je niet te min over denken! Als je ziet wat de mensen TOEN
maakten! Daar sta je NU nog versteld van.
Er werd TOEN heel streng op gelet dat er alleen mooie en goede dingen
gemaakt werden. Voor prutswerk was geen plaats.

In die tijd vormden mensen die hetzelfde ambacht hadden een vereniging,
Zo'n vereniging heette een Gilde,
Ieder gilde had een eigen gildehuis, een eigen vaandel, een eigen altaar
in de kerk, een eigen patroon, (Weet je nog wat dat is?)

Een jongen die een vak ging leren kwam eerst in dienst van een
ambachtsman. Die ambachtsman verstond zijn vak heel goed.
Men noemde zo'n jongen een leerling.
Hij moest hard werken.
Hij hielp zijn baas bij allerlei karweitjes.
Van dichtbij zag hij hoe het moest.
Hij leerde de kneepjes van het vak.
De leerling verdiende geen loon.
Hij verdiende alleen de kost.
Na een paar jaar werd dat anders.
Daar werd de flinke leerling gezet
Toch mocht hij nog niet voor zichzelf beginnen.
O nee, dat ging zo naar niet! De gezet moest eerst een meesterstuk maken.
Hij kreeg dan een soort proefwerk.
Wilde hij meester-edelsmid worden, dan moest hij bijvoorbeeld een hele
mooie kandelaar maken.
Als hij met zijn proefstuk klaar was, dan kwam de Deken er naar kijken.
Die Deken was de voornaamste man van de Gilde. Hij was een kunstenaar in
zijn vak. Iedereen had grote eerbied voor hem. De Deken keek of het
proefstuk mooi genoeg was. Vond hij het een meesterstuk dan mocht de

gezel zich voortaan meester noemen.
Een meester werd lid van het gilde.
Je ziet dus: alleen knappe ambachtslieden konden gildebroeders worden.
En nu begrijp je ook dat er TOEN alleen maar mooie dingen gemaakt werden.
Ook na het proefwerk werd daarop gelet. Ieder gilde had enkele keurmeesters. Die keurmeesters hielden het werk van de gildebroeders in het oog. Slecht werk werd afgekeurd. Op de patroons dag van het gilde was het groot feest.
Dan maakten de gildebroeders plezier.
Er waren optochten.
Er waren volksspelen.
Er was vendelzwaaien.
Er was boogschieten.
En niet te vergeten; er werd een groot feestmaal gehouden.
Later zijn de gilden verdwenen.
Toen kon ieder zich zomaar vestigen.
Dat had voordelen? (Welke?) Dat had nadelen? (Welke?)

De tijd van de fabrieken begon.
Er veranderde veel. Heel veel.
De fabrikanten werden rijk, Soms heel rijk.
Ze bouwden huizen als paleizen.
De arbeiders waren arm, Soms heel arm,
Voor hen was het een slechte tijd.
Met honger en ziekte.
Werk maakt sterk.
Toen werd het: werk maakt zwak!
Zo kwam er een groot verschil tussen rijk en arm: tussen fabrikant en werkmans.
Toen de machines kwamen leek het nog erger te worden.
De arbeiders werden bang. Ze dachten; die machines doen straks al het werk. Dan moeten wij naar huis en verdienen we niets meer...
De fabrikanten lachten: door de machines zouden ze nog meer geld verdienen!
Maar geld alleen maakt niet gelukkig!
Dat werd TOEN dikwijls vergeten.

De tijden zijn veranderd.
NU is niemand meer bang voor de machines.
Wie werken wil kan vooruit komen.
En men verdient een goed salaris.
Wij leven in een goede tijd. Zal dit zo blijven?
Niemand kan in de toekomst kijken. Ik niet, jij niet, niemand!
De toekomst is een vraagteken.
Laten we maar 't beste hopen.
En zélf flink aanpakken!
Want: werk maakt sterk!

Ons land heeft een bloeiende handel.
Men noemt ons volk wel eens: een volk van kooplieden]
De handel zit Nederlanders in het bloed.
Dat betekent; we hebben er aanleg voor.
Zo is het NU.
Zo was het ook vroeger!
Ook de kooplieden hadden een gilde. Dat gilde heette: de Hanze.
Nederlandse Hanzesteden waren: Groningen, Kampen, Zwolle, Stavoren,

Deventer. (Wijs de Hanzesteden eens aan op de kaart)
En later voeren ons schepen over alle zeeën. Tot aan Indië toe.
Vooral Amsterdam werd TOEN beroemd.
Daar kwamen allerlei prachtige pakhuizen.
Van alles werd verhandeld.
Hout en koren.
Wijn en specerijen (Wat zijn dat?)
En nog veel meer.
De kooplui werden schatrijk.
Ze lieten mooie huizen bouwen.
En die huizen werden mooi versierd! Met schilderijen en smeedwerk, met
mooie vensters en fijne tapijten.
Daar kwamen de ambachtslieden weer goed mee uit!
Juist als bij een legpuzzel: Alles past in elkaar.
Zo was 't TOEN, zo is 't NU, en zo zal het ook STRAKS zijn.
De mensen hebben elkaar nodig.
Ze moeten sámen-werken. Samenwerken maakt sterk.
Het is een spannend avontuur.

(uit NU/TOEN/STRAKS)

ARBEID

- DE VAKBONDEN

Hoe het was

In het midden van de 19e eeuw (dus omstreeks 1850) moesten kinderen van 4 tot 10 jaar soms 15 uur per dag werken, vooral in de vlasindustrie en de steenbakkerijen.

Deze werktijd was even lang als voor volwassen arbeiders. In de Zaanstreek werd 14 tot 16 uur per dag gewerkt op alle 6 werkdagen per week. In Den Haag werkten de bakkersknechts in 1870 nog 100 uur per week. De lonen waren toen zo laag dat ze nauwelijks toereikend waren om voldoende eten te kopen, temeer omdat de arbeiders op grote schaal hun toevlucht zochten in drankmisbruik om de dagelijkse ellende te vergeten. De gezondheid van de arbeiders en hun familieleden was zeer slecht.

Over het algemeen werden ze niet oud.

Bij ziekte of werkloosheid was er geen inkomen.

De woningen waren vaak niet meer dan krotten.

Kortom de omstandigheden waaronder de arbeiders, zowel in ons land, als in andere landen, moesten leven en werken waren erbarmelijk. 1848. Karl Marx (zie hoofdstuk Economie) stuurt zijn oproep de wereld in:

"Proletariërs aller landen verenigt U"!

De arbeiders, die voortleefden in een sleur van ontmoediging omdat ze machteloos waren om verbetering te brengen in hun lot, hoorden die oproep. Zij kwamen tot het besef dat vereniging het enige middel was om een macht te vormen tegen de ondernemers.

Als iedere arbeider, zoals het tot nu toe was, zelf moest onderhandelen met zijn werkgever, kon hij niets bereiken.

Wilde hij het werk niet doen voor het loon dat de baas wilde geven, dan waren er wel tientallen anderen die het graag aanpakten.

Als nu die anderen ook eens zouden weigeren voor zo'n klein loon te werken dan zou de baas wel meer moeten betalen.

Dus, alleen door eensgezindheid, samenwerking, solidariteit, vereniging kon iets bereikt worden.

Ontstaan van de vakbonden

Zo ontstonden tussen 1860 en 1870 hier en daar de eerste vakbonden bij de meer geschoolde arbeiders zoals de diamantbewerkers en de typografen. Deze vakbonden stelden zich ten doel:

1. Hulp aan de leden bij ziekte en werkloosheid
2. Strijd voeren voor hoger loon en verkorting van de arbeidstijd (8 uur, geen langer arbeidsduur werd de leus). Afschaffing van de kinderarbeid.
3. Ontwikkeling en ontspanning.

Doel 1 en 3 kon al spoedig op bescheiden schaal ter hand genomen worden. Moeilijker was het echter om voor doel 2 iets te bereiken.

Dat kon alleen door strijd en het enige strijdmiddel was: weigeren te werken, dus staking. Maar dat kon pas na 1872, want voordien was staken in ons land verboden. Toen het mocht werd het geprobeerd door de vakbonden, maar zonder veel succes. Want de werkgevers zaten ook niet stil. Zij trachten die machtsvorming van de arbeiders te doorbreken door zich aaneen te sluiten in werkgeversbonden.

Als er een staking uitbrak in een bepaalde onderneming, dan gingen de

werkgevers in andere fabrieken er toe over hun arbeiders te ontslaan (men noemt dit uitsluiting). Bovendien werden de leiders van de staking

op een zwarte lijst geplaatst. Deze konden dan in het vervolg nergens meer

werk krijgen. De groei van de vakbonden voltrok zich met vallen en opstaan in een zeer langzaam tempo. Eerst in 1903 voelden de arbeiders zich zo sterk dat men een grote staking aandurfde. Dat was de spoorwegstaking. De havenarbeiders waren begonnen. De spoorwegarbeiders wilden hun collega's van de havens helpen en weigerden de goederen te vervoeren. Toen dreigde de regering met militaire maatregelen en daardoor mislukte deze staking.

In 1923 een grote STAKING IN DE TWENTSE TEXTIELINDUSTRIE. De textielfabrikanten eisten een loonsverlaging van 10% en een verlenging van de werktijd. De arbeiders weigerden dit te aanvaarden. Toen overleg met de fabrikanten mislukte en deze op hun stuk bleven staan werd door de vakbonden een staking geproclameerd in twee bedrijven. De fabrikanten beantwoordden deze staking met stopzetting van alle textielfabrieken (uitsluiting) en toen waren ongeveer 2200 arbeiders werkloos. De vakbonden hadden niet zoveel geld om alle arbeiders wekelijks een uitkering te kunnen geven. Want niet alleen de leden, ook de ongeorganiseerden moesten gesteund worden. De besturen van de vakbonden deden toen een beroep op alle arbeiders in Nederland. Overal werd gecollecteerd voor de stakers in Twente. Veel geld kwam binnen. Een half jaar konden de arbeiders de strijd volhouden. Toen ging het niet langer meer en was men genoodzaakt de eisen van de fabrikanten te aanvaarden. Weer een nederlaag voor de arbeiders.

Zo is de ontwikkeling van de vakbonden een weg van vallen en opstaan. We zullen daar niet verder op in gaan. Dat we er iets van vertelden had alleen maar de bedoeling, je duidelijk te maken dat de tegenwoordige toestand met de 5-daagse werkweek, vakantie en snipperdagen, behoorlijk loon, keurig ingerichte kantines, clubs en verenigingen, personeelstijdschriften en toneelvoorstellingen niet zomaar van zelf is bereikt. Daar hebben de arbeiders grote offers voor moeten brengen.

Toen de vakbonden door groter ledenaantal, hoge contributies, onderlinge solidariteit een steeds grotere macht gingen vormen, waren de werkgevers wel genoodzaakt daarmee rekening te houden. Meer en meer trachtten de beide partijen door overleg tot overeenstemming te komen, waardoor stakingen vermeden konden worden. Toen bovendien bij verkiezingen de arbeiders er in slaagden een groot aantal van hun leiders in de Tweede Kamer geplaatst te krijgen kon vandaar ook invloed uitgeoefend worden op de regering.

DAARDOOR ZIJN VERSCHILLENDE ARBEIDSWETTEN EN SOCIALE WETTEN TOT STAND GEKOMEN Deze wetten gaven de arbeiders een betere bescherming en grotere rechtszekerheid.

Hoe het nu is.

Vele werknemers zijn dus georganiseerd, d.w.z. dat zij lid zijn van een vakbond. Zij moeten elke week een vrij hoge contributie betalen. Het lidmaatschap is echter niet verplicht. Er zijn ook nog veel ongeorganiseerden die niet bereid zijn een financieel offer te brengen, maar wel profiteren van de resultaten die door de bonden zijn bereikt.

Elk vak, elk beroep heeft zijn eigen vakbond.

Zo is er dus een vakbond voor de textielarbeiders, voor de bouwvakarbeiders, voor handels- en kantoorbedienden, voor politieagenten, voor onderwijzers, voor ambtenaren, voor metaalwerkers, voor typografen enz. Toch is dit niet helemaal juist, want er is niet één bond voor elk vak maar *meerdere* want een katholieke arbeider wil in een katholieke bond,

de protestanten willen ook hun eigen bond en de buitenkerkelijken zijn voorstanders van een algemene bond, waarin zij alle arbeiders (dus ook de godsdienstige) zouden willen verenigen.

In de textiel kennen we bijv.:

Textielarbeidersbond St. Lambertus
(katholiek) Unitas, christelijke bond van
textielarbeiders

De Eendracht, algemene bond voor arbeiders in de textiel en
kledingbedrijven.

Al deze vakbonden zijn weer verenigd in een vakcentrale.

En dit ook weer zo dat we ook hier weer kunnen onderscheiden:

1. Het Nederlands verbond van vakverenigingen (N.V.V.) waarin alle
algemene
bonden zijn ondergebracht, aantal leden ongeveer 529.000 (1 juli 1965)
2. Katholiek Nederlands Vakverbond (N.K.V.)
Aantal leden ongeveer 415.000 (1 juli
1965)
3. Het Christelijk Nationaal Verbond
(C.N.V.) Aantal leden ongeveer 230.000
(1 juli 1965)

en verder nog enkele kleinere vakcentrales.

N.V.V., N.K.V. en C.N.V. werken samen in de Raad van Vakcentrales.

We noemden enige doeleinden die de vakbonden bij de oprichting zich stelden:

1. hulp bij ziekte en werkloosheid
2. strijd voor betere arbeidsvoorwaarden
3. scholing en ontwikkeling van de arbeiders

Het 1e doel is door het instellen van Sociale Wetten (zie deel 1) door de overheid ter hand genomen.

Het 2e doel wordt nog steeds nagestreefd, al is de strijd in de vorm van staking meer en meer vervangen door overleg.

Het 3e doel is nog steeds een belangrijke taak van de vakbeweging. Door het uitgeven van vakbladen worden de arbeiders ingelicht over allerlei zaken die van belang zijn voor hun werk, over onderhandelingen met de werkgevers, over sociale- en arbeidswetten, over problemen van de economie en nog veel meer. Daarnaast worden cursussen gegeven in algemene ontwikkeling. Er worden jeugdbonden opgericht, toneelvoorstellingen en concerten georganiseerd, Vakantie en rusthuizen gesticht.

Kortom, de vakbonden hebben enorm veel gedaan door opheffing van de arbeiders uit de sleur, de onverschilligheid, onwetendheid en moedeloosheid, maar niet in het minst door bestrijding van het drankmisbruik.

Werkgevers-organisaties

Zoals reeds gezegd hebben ook de werkgevers zich verenigd toen de vakbonden steeds meer macht kregen. Er zijn drie werkgeversbonden ook weer gescheiden op grond van levensbeschouwing:

1. Verbond van Nederlandse Werkgevers
2. Algemene Katholieke Werkgeversvereniging en het R.K. Verbond van
Werkgevers- Vakverenigingen
3. Het Protestants Christelijke Werkgeversverbond.

Stichting van de Arbeid

Om het overleg tussen werkgevers en werknemers gemakkelijker en doelmatiger te maken werd kort na de wereldoorlog (1940-1945) de Stichting van de Arbeid opgericht. De werkgevers zijn hierin

vertegenwoordigd uit hun eigen organisaties. De werknemers zijn vertegenwoordigd door afgevaardigden van de drie grote vakcentrales. In deze richting kunnen beide partijen vrij met elkaar overleggen om arbeidsvrede, orde en rechtvaardigheid in de handel, industrie en landbouw in stand te houden, want dat is van belang voor de welvaart van het gehele land. Wanneer er moeilijkheden zijn of wensen omtrent de lonen, werktijden, sociale voorzieningen enz. dan probeert men in de Stichting v.d. Arbeid tot overeenstemming te komen. **Meestal** lukt dat en daaraan is het te danken dat er na de oorlog maar heel weinig grote stakingen zijn geweest. Ook de werkgevers hebben daartoe in belangrijke mate bijgedragen door naastenliefde en rechtvaardigheid te betrachten. De Regering vraagt dikwijls de mening van de Stichting van de Arbeid.

VRAGEN

1. Wat is een vakbond?
2. Wat is een vakcentrale?
3. Wat betekent N.V.V. - C.N.V. - N.K.V.?
4. Welke zijn de drie doeleinden die de vakbonden nastreven?
5. Wat verstaat men onder ongeorganiseerden?
6. Welke strijdmiddelen gebruiken de vakbonden?
7. Waarom werd de strijd tegen de vakbonden door de werkgevers gevoerd?
8. Waarom werd de Stichting van de Arbeid opgericht?
9. Welke organisaties hebben zitting in deze stichting?
10. Waarom zullen de vakbonden in geval van staking ook de ongeorganiseerden steunen?

(uit MAATSCHAPPELIJKE ORIËTERING)

BEROEPSKEUZE

Hoe oud ben je?

Ik weet het niet precies, maar het zal tussen de 15 en 17 jaar zijn. Het is waarschijnlijk dat je binnenkort -met diploma- deze school verlaat.

En dan ? Ga je werken?

Niet, dat je leertijd, die achter je ligt, geen werken genoemd zou kunnen worden. Integendeel, leren kan zwaarder zijn en meer inspanning vergen dan "werken". Heel veel ouders zien dat niet zo in. Zij menen b.v. dat het onderwijs aan een ulo hoger staat en meer waarde heeft dan de opleiding aan een lts. Maar zij vergeten daarbij drie dingen.

1. Het is niet belangrijk wat de ouders graag willen, maar het is wel belangrijk dat zij dat onderwijs kiezen dat overeenstemt met de aard en de aanleg van hun kind.
2. Het is voor het geluk van een kind veel meer waard als het mee kan bij een eenvoudige opleiding dan wanneer het mislukt bij het zogenaamd hogere onderwijs. Want in dat geval wordt het leren een taak waar het kind niet tegen opgewassen is. Dan is leren wel heel zwaar.
3. De kansen voor de ulo-leerlingen die zwak zijn en nauwelijks mee kunnen, bieden heel wat minder goede vooruitzichten dan de geschoolde technische beroepen.

Deze leerlingen komen vaak op een kantoor terecht waar zij eenvoudige routine werkzaamheden moeten verrichten. En zolang zij jong zijn verdienen ze een daarmee voor hun leeftijd behoorlijk loon.

Maar hun capaciteiten zijn onvoldoende om meer diploma's te behalen en daardoor blijven ze steeds op de onderste trap van de maatschappelijke ladder staan. Het werk waarmee ze op kantoor begonnen zijn wordt aan andere jeugdige krachten opgedragen en de ouderen moeten blijven werken voor een schamel loon of een andere baan zoeken.

Met "gaan werken" bedoelen we geenszins dat het leren zou zijn afgesloten. Het hele leven is een leerschool al behoeft je er niet voor in de bank te gaan zitten en huiswerk te maken.

Gaan werken betekent, dat je meer of minder goed betaalde arbeid gaat verrichten in de maatschappij.

Ik kan mij voorstellen dat je de laatste tijd voortdurend gefantaseerd hebt

over wijde perspectieven die zich openen, als je kunt beschikken over geld,

niet langer "schooljongen" bent, maar in vrijheid deel kunt hebben aan alle

geneugten van het maatschappelijk leven. En naarmate die glorieuze dag nadert worden de zich dan voordoende mogelijkheden talrijker en aantrekkelijker.

Je weet van broers of kennissen dat jeugdige arbeiders tegenwoordig al een behoorlijk loon verdienen, waarvan dus ook een behoorlijk zakgeld mogelijk is. En met elke verjaardag stijgt dat loon. De vervulling van lang gekoesterde wensen komen in het zicht.

Bromfiets of scooter, eigen radio met platenspeler, fototoestel, kampeeruitrusting, verre reizen naar het buitenland, uitgaan en dansen zonder gewetenswroeging over niet afgemaakt huiswerk.....

Jongens, jongens, jongens wat een heerlijke tijd breekt er voor jou aan.

Voorals daarbij de mogelijkheid om van dat alles te genieten samen met een meisje voortdurend meespeelt. Het merkwaardige is dat deze fantasieën uitsluitend gericht zijn op genieten in vrije tijd. Op zichzelf is daar niets tegen want dromen en fantaseren is een waardevolle en typisch menselijke eigenschap. Maar even waardevol en typisch menselijk en even noodzakelijk is de eigenschap van zich rekenschap geven van de dagelijkse werkelijkheid. Typisch menselijk is dit, want een die doet en kan noch het een noch het ander.

Dagelijkse werkelijkheid

Die dagelijkse werkelijkheid, die toch de grondslag moet vormen voor de genoegens van de vrije tijd, bestaat uit 5x9 uur per week ergens bezig zijn met werk dat soms eentonig kan zijn, zodat het lijkt of de dag geen einde neemt. En dat elke dag opnieuw. Geen afwisseling zoals op school van nu eens dit vak, dan weer dat. Die werkelijkheid betekent inspanning, doen wat je baas je opdraagt. Er wordt heus iets van de verwacht en verlangd. Niet direct, maar toch wel na verloop van tijd waarin je gelegenheid hebt gehad om te wennen. De baas zal het dan niet van je nemen als je blijft lijntrekken of steeds fouten maakt.

Uit je werk, uit je houding en gedrag zal moeten blijken wat je waard bent, En dan is niet van belang of je een fiets of een bromfiets bezit, of je al dan niet een goeie voetballer bent, of je goed kunt dansen, of je eenzaam bent of veel vrienden en vriendinnen hebt, of je 's morgens en 's avonds een uur moet reizen om op je werk en weer terug te komen, of je thuis ook nog zo het een en ander te doen hebt.

Dat alles is natuurlijk wel van groot belang voor jezelf, maar niet voor de baas. Die heeft er voor te zorgen en dat is zijn verantwoordelijkheid, dat het werk in zijn afdeling klaar komt en goed gebeurt en daarvoor verlangt hij de volle inzet en verantwoordelijkheid van al zijn mensen, leerlingen en volwassenen, geschoolden en ongeschoolden, ieder op zijn plaats in het grote, ingewikkelde, veel omvattende arbeidsproces van het industriële bedrijf.

Zeker er wordt tegenwoordig veel gedaan om het werk en de omstandigheden daar omheen te veraangename. Dat blijkt wel uit de advertenties waarin personeel gevraagd wordt:

"Als vier muren U te benauwd zijn, dan kunt U Uw hart ophalen aan buitenmontage bij....."

"Kom eens praten"

"Moderne schone ruimten met veel licht(nieuwe fabriek) "

"Muziek, arbeidsvitaminen, tijdens het werk."

"Kom eens praten"

"Geen zin in hot werk op een stoel of tussen muren die op U afkomen?"

Ga ook in de direct al goed betaalde opleiding tot.....

Met dat werk komt een flinke jonge kerel, die van ruimte en beweging houdt, aan zijn trekken. Kom eens praten"

Je hoeft niet te solliciteren. Je wordt uitgenodigd.

Het ene bedrijf stelt het nog aanlokkelijker voor dan het andere.

MAAR MAAK JE GEEN ILLUSIES DAT HET WERKEN MAAR EEN BIJKOMSTIGHEID ZOU ZIJN

Neen, stel je in op de meestal harde, en altijd nuchtere realiteit dat het werk voor het dagelijks brood, net als dit brood, dagelijks terugkeert en dagelijks verricht moet worden vanaf de eerste dag dat je gaat werken totdat je 65 jaar bent en AOW met bedrijfspensioen ontvangt. Als je dit even tot je laat doordringen, dan besef je wellicht hoe belangrijk het is voor je, welk werk, wat voor soort werk je dag in dag uit, jaar in jaar uit zult moeten doen. Met andere woorden;

Wat betekent dit nu voor jou

Het betekent dat je moet kiezen. Heb je dat zelf wel eens onder ogen gezien? Of heb je dat weggeduwd naar een verre toekomst, al of niet met de gedachte dat anderen wel voor jou zullen kiezen.

Je zult in je leven wel eerder voor de noodzaak van kiezen hebben gestaan. Je hebt zeker wel eens op een kruispunt van wegen bevonden, weifelend, niet goed wetend welke weg te nemen om, zonder te verdwalen, het doel van je tocht te bereiken. Mocht je keuze dan verkeerd zijn geweest, wat dan nog. Hoogstens heb je een omweg gemaakt, maar je bent wel terecht gekomen. Maar kiezen moest je, want je kon niet op het kruispunt blijven staan. Ook nu kom je op een kruispunt, waar de ANWB je in de steek laat, al zijn er dan wel andere instanties die de functies van de ANWB overnemen om je te helpen op de goede weg te komen. Maar daarover spreken we straks nog wel.

Waar jij je in deze situatie vooral rekenschap van moet geven is het feit dat het gevolg van een verkeerde keuze veel ernstiger is dan bij het kiezen van een verkeerde weg. Om dat duidelijk te maken zullen we een gedeelte overnemen uit een ingezonden stuk dat in het weekblad "Vrij Nederland" is verschenen:

DE WOESTIJN IN

In uw gesprek met een 25-jarige arbeider (VN 13 juli 1963) bleek dat hij zijn "schoon" loon van f90,- een grote beperking vond op zijn gedroomde ideaal leven. Er wordt opgemerkt dat biljarten als ontspanning is afgeschaft vanwege de te hoge kosten (de biertjes die erbij komen). De andere ontspanningen blijven gelukkig bestaan: voetballen op zaterdagmiddag, gaan kijken op zondagmiddag, af en toe een film, boekenlezen en aanschaffen op afbetaling, een t.v. die door een broer is aangeschaft. Maar dan als grootste slag: de betrokkene kan niet meer met vakantie. Het vakantiegeld moet besteed worden aan een naaimachine. Nu zal niemand beweren, dat je van f90,- waar f20,- huur af moet met een gezin van drie personen grote wonderen kunt verrichten. Vooral als je dan nog praktisch geen bezittingen hebt voor je huis, zoals een kachel, stofzuiger en stoffering. Wel lezen we dat deze arbeider ook heel goed weet hoe het vroeger was en beseft dat het nu beter is.

Deze arbeider en mot hem waarschijnlijk velen zien altijd het tekort dat de maatschappij hem zogenaamd aandoet. Is het ook mogelijk dat hij zelf ergens schuldig is? Hoe zou het geweest zijn als deze man niet eens om 5 uur in de stoel bij de kachel was gaan zitten met een boek, maar op jongere leeftijd getracht had zich op te werken?

Als hij eens een scholingscursus had gevolgd? Hoeveel bedrijven geven hieraan niet de grootst mogelijke steun. Als je dag aan dag van 7 tot 5 alleen maar zakken behoeft op te laden kun je moeilijk verwachten meer dan 190,- schoon te krijgen. Het zou een duur transport worden. En hoeveel vrije tijd is er per week? Van 5 uur 's avonds tot 10 uur plus twee volle dagen. En hoeveel zorgen zijn er na 5 uur over het werk? Toch niets? Je kunt rustig gaan zitten of in je tuintje werken of uitgaan. En hoeveel slapeloze nachten heb je over het laden van zakken?

Waarschijnlijk geen een. En hoeveel geldelijke zorgen heb je bij ziekte of ongeval? Immers ook niet veel.

Hebben al deze flinkerds, die alleen maar mopperen kunnen en zelf geen hand uitsteken naar een verbetering van hun positie, wel eens aan de andere beroepen gedacht? Aan de man die bijscholingscursussen volgde en daardoor meer verantwoordelijkheid kreeg. Hij kan zich het biljarten waarschijnlijk ook niet veroorloven, eenvoudig omdat hij 's avonds werkt.

Ook hij zit te kijken naar de stoelen die nodig om nieuwe bekleding schreeuwen en naar zijn eigen kale winterjas. Ook hij gaat niet met vakantie omdat hij het geld wil besteden in het huishouden. Op deze wijze kunnen we nog wel even doorgaan. Tallozen uit onze maatschappij kunnen genoemd worden, die door heel hard werken van jongs af tot dit resultaat zijn gekomen: het eigen huis, de auto en de reis naar het buitenland. Want zelfs in onze welvaartstaat wordt het manna ons niet in de mond gestopt. We zullen zelf de woestijn in moeten om het te gaan zoeken-

N.C. SMALBRUGGE-HACK

Commentaar

Het gaat in dit stuk dus om een ongeschoolde arbeider, die zich erover beklagt dat hij met zijn gezin niet uitkomt met zijn loon van 190,- netto per week.

Er wordt dan verder op gewezen dat hij niet de maatschappij aansprakelijk moet stellen, maar zich eens moet afvragen of de schuld niet bij hemzelf ligt. Heeft hij zich wel voldoende inspanning getroost om een vak te leren? Het kan zijn dat zijn ouders hem alleen maar de verplichte lagere school hebben laten lopen. Dat was dan erg kortzichtig van die ouders, maar daar kon hij dan tenslotte niets aandoen.

Wat hij zichzelf wel mag verwijten is dat hij na de lagere school niet een van de vele mogelijkheden heeft aangegrepen om er iets bij te leren. Had hij dit wel gedaan, dan zou hij nu niet meer als ongeschoold arbeider op de laagste sport ven de ladder staan.

HIJ HEEFT ECHTER DE WEG VAN DE MINSTE WEERSTAND GEKOZEN.

Hij heeft niet meer willen leren, hij had er geen zin in. Hij wilde als jongen van 14 jaar (toen het mocht) al geld verdienen, terwijl andere jongens van zijn leeftijd nog naar school gingen. En toen die andere jongens met 16 jaar gingen werken als leerling vakman verdienden ze waarschijnlijk veel minder dan hij. En hij had vrij na zijn dagtaak, terwijl die andere jongens 's avonds na het werk nog moesten leren op de avondschool of thuis huiswerk maken. Het leven was voor hem toen veel prettiger en over de toekomst maakte hij zich geen zorgen. Hij bedacht niet, dat de jeugd kort, maar het leven lang is. Hij heeft gekozen (of misschien zijn ouders wel voor hem) maar het was de weg van de minste weerstand en dat is meestal de verkeerde weg. Dat blijkt nu hij 25 is, een gezin heeft en elke dag zakken moet laden. Niet bepaald een werk waaraan je vreugde kunt beleven. Hij is ontevreden en klaagt de maatschappij aan.

Natuurlijk is het zo, dat dit en ander soortgelijk werk als straatveger, schepen en wagons lossen, goederen vervoeren enz. gedaan moet worden. En het is ook zo dat daarvoor een behoorlijk minimumloon betaald moet worden, een loon waarvan een gezin kan leven. Maar het is ook rechtvaardig dat een man die zich inspanning heeft getroost om wellicht tot zijn 22ste jaar verschillende cursussen te volgen om een gespecialiseerd vakman te worden, meer verdient.

En nu is dat meer verdienen wel belangrijk, maar belangrijker nog is het werk dat je elke dag moet verrichten. Gespecialiseerd werk vraagt meer verantwoordelijkheid maar is lichamelijk minder zwaar en geeft meer arbeidsvreugde.

En vooral dit laatste is van groot belang voor het levensgeluk van jezelf en van je gezin. Dat kun je nu nog niet zo beseffen, maar later zal je er

je ouders dankbaar voor zijn dat ze je niet de weg van de minste weerstand hebben laten kiezen,

De tweede keuze

Een eerste keuze is dus al gedaan op het moment dat je naar deze school ging. Bewust of onbewust heeft daarbij een bepaalde "liefde" voor een bepaald materiaal een rol gespeeld. Want het is opvallend dat bij een jongen van al 12 jaar, een voorkeur bestaat voor een bepaald materiaal: ijzer, edelmetaal, hout, steen, textiel, bont, papier, leer, deegachtige stoffen, glas. De ene grondstof "ligt hem", de ander doet hem onprettig aan. Voor de gehele manier waarop de mens zich op zijn beroep instelt kan deze voorkeur van betekenis zijn. Niet alleen het plezier in het werk, maar ook het verwerven van goede werkeigenschappen hangt hiermee samen.

Een eerste keus is dus al gedaan.

Nu ligt het aan jou om door te zetten en op dit tweede kruispunt de goede weg te kiezen. Met die goede weg bedoel ik niet dat je nu al een beroep, een vak zou moeten kiezen dat je verder je gehele leven zou moeten uitoefenen.

Het aantal beroepen dat je zou kunnen kiezen in de bepaalde richting, die je al gekozen hebt, is zo groot en onoverzichtelijk, dat het onmogelijk is om die keus nu al te doen.

Een voorbeeld

Met het diploma metaalbewerker kun je een van de volgende gespecialiseerde beroepen kiezen:

machinebankwerker	plaatwerker
constructiebankwerker	ketelmaker
smid-bankwerker	carrosseriemaker
elektrotechnisch bankwerker	verwarmingsmonteur
vliegtuig bankwerker	lasser
monteur koeltechniek	draaier
liftmonteur	schaver
amanuensis	frezer
koperbankwerker en koperslager	boorder
fijnbankwerker	gereedschapsmaker
naaimachinemonteur	machinereparateur
schrijfmachinemonteur	motormonteur

Weet je al welk beroep het worden zal?

Neen, met het kiezen van de goede weg bedoel ik in dit geval een goede keus maken tussen twee mogelijkheden:

verder studeren op een andere school

als leerling gaan werken in een fabriek of werkplaats.

Een andere school

Dit zal alleen mogelijk zijn:

- als je behoort tot de beste leerlingen.
- als je houdt van studeren
- als je ouders en jijzelf er vrede mee hebben dat je voorlopig nog geen geld zult verdienen.

Die school kan zijn de UTS. (Uitgebreid Technische School)

Je komt dan eerst in de schakelklas om het tekort aan wiskunde en talenkennis aan te vullen. Daarna duurt de studie nog **2** jaar, waarvan het laatste jaar praktisch is. De meest voorkomende vakrichtingen zijn bouwkunde, werktuigbouwkunde en elektrotechniek.

Omdat een groot deel van de studie wordt besteed aan theoretische vorming moet je dus wel goed kunnen studeren.

Wat kun je nu met deze opleiding bereiken?

Het doel van de UTS is het vormen van mensen voor het lagere kader in de bedrijven zoals tekenaars, tekenaar-constructeurs, assistent-calculators, bazen, werkmeesters, bedrijfsassistenten, assistent-opzichters, assistent uitvoerders,

(uit: VAN DER HOEVEN, MAATSCHAPPIJLEER VOOR HET VOORTGEZET ONDERWIJS)

Wat doen je ouders, voordat ze 's avonds gaan slapen, of wanneer ze hun huis verlaten? De deuren worden goed afgesloten, ramen worden dicht gedaan. Er mag aan inbrekers geen gelegenheid worden geboden naar binnen te komen. Wat je bezit, wil je beschermen.

Waarom houden veel mensen een hond? Omdat een hond meestal onmiddellijk aanslaat als vreemden te dicht in de buurt komen.

In de meeste bankgebouwen bevindt zich tegenwoordig een alarminstallatie. Bij een bankoverval kan zo'n installatie in werking worden gesteld om de politie te alarmeren. In de krant kun je bijna dagelijks lezen over inbraken, bankovervallen, diefstallen. Er lopen helaas altijd mensen rond, die het op de bezittingen van anderen gemunt hebben. Daar proberen we ons zoveel mogelijk tegen te beschermen.

Een land kun je niet aan alle kanten afsluiten, of afgrendelen. Je kunt geen waakhonden overal langs de grenzen leggen, of op elke vierkante meter een agent of soldaat zetten. Toch probeert ieder land zijn grondgebied en zijn bezittingen te beschermen. Dat gebeurt nu, en dat is in de loop der eeuwen ook altijd zo geweest. Bescherming van de vrijheid. We willen niet door vreemde overheersers de wet voorgeschreven krijgen. We willen baas in eigen huis blijven.

Er zijn in de loop der eeuwen veel dappere mannen geweest, die er alles voor over hadden hun land en hun volk te verdedigen en te beschermen.

Velen hadden er zelfs hun leven voor over.

Als je in je woonplaats goed rondkijkt, ontdek je zeker vele namen, die ons aan dappere mannen herinneren. Er is bijna in elke plaats een laan, straat, plein of school die ons daaraan doet denken, bv. Tromplaan, Michiel de Ruyterschool, Cornelis Evertsenstraat, Karel Doormanplein. Dit zijn namen van zeehelden. Mannen, die ons land op zee hebben verdedigd. Je herinnert je, dat we bij de vrede van Münster met de Spanjaarden tot een vrij en onafhankelijk land werden verklaard. Voor die vrijheid had ons land 80 jaar gestreden. Nu wilden we hen ook behouden. Dit is ons volk in de 17e eeuw met de grootste moeite gelukt.

Toen de zeeweg naar Oost-Indië door De Houtman en De Keyser was gevonden, gingen onze kooplieden zelf handel met dit land drijven.

We hadden de Portugezen niet meer nodig. De kooplieden lieten goede zeewaardige schepen bouwen.

Er werden vele pakhuizen gebouwd, waarin de aangevoerde waren werden opgeslagen.

Bovendien besloten de kooplieden samen te gaan werken. Want door samenwerking kun je veel bereiken. Daarom sloten ze een vereniging, die de Verenigde Oostindische Compagnie werd genoemd, kooplieden, die hun schepen naar West-Indië en Amerika lieten varen, sloten samen de Westindische Compagnie.

De handel kwam' in ons land tot grote bloei. Het kleine Holland bezat in de 17e eeuw de grootste handelsvloot van de wereld. Op alle zeeën zag je de vlag van de "Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden" op vele schepen wapperen. Dit was toen de naam van ons land.

Als er goederen van het ene **naar** het andere Europese land vervoerd moesten worden, was dit meestal het werk voor Hollandse schepen. Doordat ons land aan zee ligt, zijn we altijd een zeevarend volk geweest: Dat zal ook in de toekomst waarschijnlijk zo blijven.

Als klein land waren we dus in de 17e eeuw op zee zeer machtig. Daar werd door sommige grote landen met afgunst naar gekeken.

Het grote Engeland werd afgunstig en wilde zelf met al die landen handel drijven. Het bouwde in korte tijd een grote vloot van handels- en

oorlogsschepen. Het ging ook ontdekkingsreizen maken, net als de Hollanders. "Dat mag toch?" zal je vragen. Zeker mag dat! Als je door een winkelstraat loopt, zie je dikwijls dezelfde soort winkels dicht bij elkaar. In één winkelstraat zijn soms zelfs wel enkele zelfbedieningszaken, en meerdere kleding-, fruit-, groente- en radiowinkels. Er is concurrentie, er is wedijver tussen de eigenaars van dezelfde soort winkels. De een maakt een mooie etalage, de ander prijst zijn artikelen iets meer af. Waarom doen ze dat? Om meer klanten in hun winkel te krijgen. Maar... wat deden de Engelsen in de 17e eeuw? Ze bepaalden, dat goederen uit Europa alleen op Engelse schepen ingevoerd mochten worden. Dat gold ook voor goederen, die uit andere werelddelen kwamen. Dit betekende een grote slag voor de Nederlandse koopvaarders. Er was toen dus ook concurrentie. De Engelsen gingen zelfs nóg verder. Als Nederlandse schepen Engelse schepen ontmoetten, moesten ze nederig als eerste de vlag strijken om te groeten. Hierdoor ontstonden er tussen ons land en onze overburen aan de Noordzee grote moeilijkheden. We moesten gehoorzamen aan wat de Engelsen ons voorschreven. Daar voelden we weinig voor. Onze kooplieden en vele andere Nederlanders verdienden met de handel schatten geld. We wilden ons dit niet laten ontnemen. Onze vrijheid kwam in gevaar. Niet alleen de vrijheid in handel, maar die van het hele land! Het liep op de duur op oen oorlog uit. Oorlog met Engeland, en later ook met de vrienden van dit land, zoals Frankrijk en Zweden.

"Het leven in de gouden eeuw" pag. 88,89,91,94,95,97.

de stad - de woning - de kleding.

In onze tijd worden er duizenden nieuwe huizen gebouwd. Hoelang zullen ze staan? Vijftig, honderd, misschien tweehonderd jaar. Dan zullen er velen gesloopt zijn, en er zullen andere woningen verrijzen. Woningen, die passen in die nieuwe tijd. Misschien zullen de allermooiste huizen uit onze tijd behouden blijven. Toch zullen later de mensen willen weten, hoe wij geleefd hebben. Hoe wij woonden en hoe wij werkten. Welke voorwerpen uit onze tijd zullen er na eeuwen nog zijn? Ook wij willen graag weten, hoe onze voorouders leefden. Waar kunnen we daar nog iets over lezen of zien? In oude boeken, of op oude prenten, die je vooral in de musea kunt bekijken. In oude steden is er ook heel wat over het verleden te ontdekken. Als je je ogen tenminste goed de kost geeft! Als je b.v. de foto op "blz. 89 bekijkt, zal je opmerken, dat er mooie oude huizen op te zien zijn, die langs een gracht staan. Het zijn koopmanshuizen. Huizen van kooplieden, die in de 17e eeuw waren uit Oost-Indië haalden, Ze verdiende daar schatten mee. Je kunt zulke fraaie huizen vinden oude havensteden, zoals Amsterdam, Dordrecht, Hoorn, Enkhuizen, Veere en Middelburg. Dit waren de belangrijkste handelsplaatsen in de 17e eeuw, die ook de Gouden Eeuw genoemd wordt. Hoe zag een stad er zo'n driehonderd jaar geleden uit? De mensen woonden binnen de vestingmuren. Daar was niet zoveel ruimte, want iedereen wilde graag in een stad wonen. Vaak waren de huizen zo dicht opeen gebouwd, dat er zelfs geen pleinen waren om markten te houden. De huizen waren ook lang niet zo licht en ruim als in onze tijd. In die tijd waren er zeer grote verschillen tussen rijk en arm. Dat kon je niet alleen

goed aan de kleding zien, maar vooral ook aan de huizenbouw, en aan de inrichting van de woningen. Langs de grachten en dichtbij de havens verrezen deftige koopmanshuizen, van twee, drie of vier verdiepingen, en met een grote achtertuin. Maar in andere wijken stonden er lage huisjes dicht op elkaar, langs nauwe steegjes of sloppen, en met kleine erfjes erachter.

Er was ook nog steeds geen nauwkeurige grens tussen huis en straat. Vele huizen hadden een luifel, of een overstekende bovenverdieping. Deze maakten de straten nog nauwer en somberder. Onder de luifels werden nog heel wat ambachten uitgeoefend. Dit kwam vooral, omdat de huizen nog klein waren. Vele timmerlieden, bakkers, kuipers, schoenmakers, smeden en kaarsenmakers verrichtten in de Gouden Eeuw nog steeds hun vak in een eigen werkplaats. Deze werkplaats was tegelijk hun winkel. Toch kwamen er meer winkels, waarin niets gemaakt werd, maar waarin waren werden verkocht, die uit het buitenland, of uit andere plaatsen werden aangevoerd.

In de oudere huizen kwam je door de voordeur in het voorhuis. Dit voorhuis was dus soms woonvertrek, werkplaats, winkel en ook nog slaapplek. Op de zolders of in de kelders werden de koopwaren opgeborgen. Later, toen de handel zich steeds meer uitbreidde, werden er afzonderlijke pakhuizen gebouwd.

Wil je graag eens een koopmanshuis uit de Gouden Eeuw van binnen bekijken? De huizen van de rijke kooplieden hadden brede marmeren gangen, met aan weerskanten kamers. De kamers waren geriefelijk gemeubileerd. Er stonden beklede stoelen in. Aan de wanden, die bedekt waren met goudleren behangsels, hingen soms kostbare schilderijen. Voor de glas-in-lood ramen hingen zwaar geplooid gordijnen.

Onder een hoge schoorsteenmantel brandde 's winters een blokken- of turfvuur.

Er werd in bedsteden geslapen, of in fraaie bewerkte hemelledikanten die met groene gordijnen waren omhangen. In de bedsteden worden dikwijls de dons kussens zo hoog opgestapeld, dat er met een laddertje ingeklommen moest worden. Onder een bedstede bevond zich vaak de "coets". Dat was de slaapplek van de kinderen.

Alleen de allerrijksten hadden in hun huis aparte slaapvertrekken. In de herenhuizen bevond zich ook een keuken, die "stove" of "kooiken" genoemd werd. Daarin stond of hing al het glimmend tin- en koperwerk, dat alleen maar voor pronk gebruikt werd. De bijkeuken, die het "snuivertje" werd genoemd, diende om te koken.

Daar werden de schotels en pasteien klaargemaakt, waarbij de deftige huisvrouw dikwijls hielp.

Werd er echter in huis een feestmaaltijd gehouden, dan werd het aan koks overgelaten. Dan vond je in de keukens pauwen, kalkoenen en ander gevogelte. Taarten en specerijen werden bij een apotheker gehaald.

De mannen hielden in huis de hoed op, soms ook als ze aan tafel zaten. De kinderen mochten aan tafel niet spreken, en ze moesten vaak staan. De spijzen werden opgediend op tinnen schotels. Men gebruikte een mes, een tinnen lepel, of de vingers. Een vork was toen nog zo goed als onbekend. Er waren tafels, waarop veel schotels en bekertjes gezet konden worden. Toch werd bij de welvarende burgers het tinnen en ook het houten vaatwerk en drinkgerei steeds meer door glas- en aardewerk vervangen.

Lang niet alle huizen waren zo weelderig ingericht. De gewone burgers hadden geen beklede stoelen. Ze bezaten ook geen zilverwerk of linnengoed. Ze zaten op banken of op lege tonnen, en ze sliepen op strozakken.

Bij de bevolking op het platteland was er sinds eeuwen nog niet veel veranderd. Daar leefde men vaak nog in grote armoede. Toch waren er in Holland en Zeeland toen al verschillende rijke boeren. Die deden niet voor

de deftige heren uit de stad onder. Ze bezaten veel zilver, en de linnenkasten van de boerinnen waren rijk gevuld.

Hoe waren de mensen in de 17e eeuw gekleed? De mannen droegen een kort zwart satijnen of fluwelen wambuis, een stijve plooiakraag, een korte pofbroek en lage breed gepunte gespschoenen.

De dames waren gekleed in een nauwsluitend donker jak, met een smalle plooiakraag. Ze droegen een wijde, lange rok, en vele onderrokken. Op het hoofd droegen ze, ook in huis een linnen muts.

Dan waren er nog deftige jongelui, die met laarzen en rijk versierde handschoenen pronkten. En ... lang haar was de mannendracht! Als voorbeeld diende vooral de mode uit Frankrijk. Toch veranderde de mode in de 17e eeuw nogal eens, natuurlijk vooral voor de vrouw. Aan het eind van de Gouden Eeuw gingen de dames steeds wijdere rokken dragen. Hun kragen kregen de grilligste vormen. Ze droegen fluwelen kousen. De schoenen kregen hoge kloshakken.

Maar aan de veranderingen in de mode konden alleen de rijken meedoen. De gewone burgers en de bevolking op het platteland hadden geen plooiakragen of hoepelrokken. De stoffen, die zij konden kopen waren wel van goede kwaliteit, zodat de kleding lang gedragen kon worden.

En de kinderen? Wat deden die in de Gouden Eeuw, en hoe gingen ze gekleed? De kinderen waren net als hun ouders gekleed. Er waren kinderen, die naar school gingen. Ze hadden dan een plat houten kistje bij zich, dat opengeschoven kon worden. Dat was de schooltas in die tijd. Sommige kinderen brachten zelfs een schoolbordje mee. Het onderwijs was nog heel eenvoudig. Toch leerden de meeste kinderen in die tijd al lezen. Omdat het gewest Holland het rijkst en het machtigst was, werd toen de taal van dit gewest ook in de andere gewesten gebruikt.

In veel hervormde gezinnen werd dagelijks uit de bijbel gelezen. Ook las men uit almanakken. Dat waren kalenders, die de vorm van een boek hadden. Verder stonden er plaatjes in, weervoorspellingen, raadsels, korte verhalen en gedichten.

Voor al met de raadsels konden de mensen zich urenlang vermaken. Ook in onze tijd bestaat er nog een bekende almanak; de Enkhuizer. Die bestaat al sinds 1632.' Probeer eens te weten te komen, wat daar zoal in staat!

"Het leven in de gouden eeuw" pag. 100,101,104,106.

Handel - nijverheid - kunst.

In de Gouden Eeuw kwam de Hollandse vrachtvaart tot volle bloei. De kooplieden zonden hun schepen ver weg, over de oceanen naar Oost-Indië. Vroeger gingen de kooplieden zelf met hun schepen mee. Maar toen hun handel zich steeds meer uitbreidde, bleven ze thuis, in hun kantoor en bij hun pakhuizen. Op hun schepen voerden schippers het gezag, en er gingen bekwame mannen mee, die voor de inkoop en de verkoop van de waren zorgden.

Het gebeurde dikwijls, dat enige kooplieden samen een schip uitrustten. Het verlies was dan bij een schipbreuk of bij zeeroof niet zo groot. Uit deze samenwerking ontstonden op de duur twee grote ondernemingen; de Oost- en de West-Indische Compagnie.

Vele steden beleefden in de Gouden Eeuw door de handel en ook door de visserij een grote bloei. In elke havenstad waren scheepswerven, houtzagerijen en touwslagerijen.

De waren, die aangevoerd werden, moesten eerst bewerkt worden, voordat ze in ons land, of in Duitsland, Scandinavië en Rusland konden worden verkocht. Zo moest b.v. de rijst gepeld, de koffie gebrand en de suiker geraffineerd worden. Langs de Zaan kwam een lange rij van industriemolens, zoals b.v. houtzaagmolens, oliemolens, papiermolens.

In Haarlem en Leiden kwam de linnen- en de lakenindustrie tot ontwikkeling. Je merkt op, dat er zo'n driehonderd jaar geleden heel wat in ons land veranderde. Je zou zelfs haast denken, dat het in de Gouden Eeuw iedereen voor de wind ging, en dat er voor iedereen werk was.

In ons land maken we nu ook een tijd van welvaart mee. Toch zijn er nog veel mensen, die van een klein inkomen moeten leven, of werkeloos zijn.

Als je op de t.v. een film over een onderontwikkeld land ziet, merk je pas dat welvaart lang niet voor iedereen in de wereld is weggelegd. In vele landen, vooral buiten Europa, lijken de toestanden eigenlijk wel een beetje op die uit de Gouden Eeuw. Er zijn nog zeer grote verschillen tussen rijk en arm. Er heerst vaak hongersnood.

Tot nu toe heb je een heleboel gehoord over het leven in de belangrijkste steden en over het in die tijd zo belangrijke gewest Holland.

Als je zelf op het platteland woont, wil je natuurlijk weten, hoe het daar in de 17e eeuw uitzag.

Op het platteland was er sinds eeuwen weinig veranderd. De boerinnen bakten hun brood zelf, of ze brachten het deeg naar het dorp in de buurt, waar het dan in een dorpsoven gebakken werd. Ze brouwen bier en sponnen garen. Ook hun kleren, schoenen of klompen vervaardigden ze zelf. De boer trok met zijn wagen naar de stad, en verkocht daar op de markt of langs de huizen zijn melk, boter, kaas, eieren, vruchten en groenten.

Er kwamen ook nieuw, gewassen in ons land, zoals de aardappel, de tuin- en de snijboon, en de asperge. Een boerengezin moest in die tijd zeer hard werken, en dat is nog heel lang zo gebleven.

Nu is dat gelukkig veranderd. Een boer gaat niet meer gelijk met de kippen op stok, en hij springt niet meer uit bed bij het eerste hanengekraai.

Op de boerderijen gebeurt bijna alles machinaal. De boer heeft bijna geen personeel meer nodig. Er is tussen de boeren veel samenwerking.

In een tijd van welvaart en vooruitgang, zoals in de "Gouden Eeuw", bloeiden niet alleen onze handel en nijverheid, maar ook de kunst en de wetenschap. In de les over de uitvindingen heb je al gelezen, welke geleerden er toen in ons land leefden.

Er waren ook beroemde schilders, dichters, beeldhouwers en bouwkundigen. Rembrandt van Rijn was onze grootste schilder. Ook de schilders Frans Hals, Jan Steen en Vermeer hadden in en buiten ons land een grote bekendheid door hun prachtige schilderstukken, waarvan er gelukkig vele bewaard zijn gebleven.

De naam Joost van de Vondel is na driehonderd. Jaar ook nog bekend. Hij heeft vele boeken vol gedichten geschreven. Later werd hij zelfs de "vorst van de dichters" genoemd. Maar de gedichten van Vondel waren niet zo gemakkelijk te begrijpen. De dichter Jacob Cats, die ook in de Gouden Eeuw leefde, dichtte in heel wat eenvoudiger taal. Daarom wordt Jacob Cats een volksdichter genoemd.. Misschien kun je van het volgende gedichtje zelf de betekenis vertellen. Je kunt er ook nog iets uit leren!

*En weest geen pauw in uw gewaad,
Geen papegaai in uwen praot,
Geen ooievaar wanneer men eet,
Geen gans als gij daarhenen treedt.*

En in dit gedichtje van Jacob Cats kun je lezen, hoe je je lichaam moest verzorgen. Schrik niet!

*Wast u handen, wast u tanden
dikwijls, want het is u goed;
Maar wast selden uwen voet.
Doch wat immer u geschiet
wast u hoofd zijn leven niet.*

In onze tijd kunnen we nog van de kunst uit de Gouden Eeuw genieten. We kunnen de boeken lezen uit die tijd, de schilderijen bewonderen van de beroemde meesters.

Onze regering, de musea en de bibliotheken zorgen ervoor, dat al die kostbare kunstbezittingen goed bewaard blijven. Als je naar een museum gaat, hoef je meestal slechts een lage toegangsprijs te betalen. Door het bezoek aan musea komen het leven en de kunst van onze voorouders veel dichterbij.

- . - . -

"Oude en nieuw tijden 6A"

"Een grote verandering: de machine"

pag. 37,40,41,43,44.

We leven in een fantastische tijd.'

Je kunt overal snel naar toe, met een vliegtuig, met een elektrische trein, met een passagiersschip, met een auto of een bromfiets.

De wereld is klein geworden.

We kunnen ons kleden naar de allernieuwste mode, we krijgen een uitstekende voeding.

Er worden steeds nieuwe machines uit gevonden.

Machines voor fabrieken, voor kantoren, voor de landbouw. Door de computers maken we de ingewikkeldste berekeningen in de kortst mogelijke tijd. We bouwen en bouwen. Torenhoge flats, geriefelijke bungalows, moderne huizen, met veel licht, lucht en centrale-verwarming. Alles wordt nieuw. De wereld verandert al eeuwenlang, al duizenden jaren. Nu en ... in de 19e eeuw. (...)

In onze tijd mag je niet vóór je 15e jaar gaan werken. Als je een betrekking hebt, krijg je vakantie, snipperdagen, een vrije zaterdag en een goed loon, vooral als je geschoold bent. Er is dus in ruim honderd jaar veel veranderd. Je snapt dat de arbeiders uit de vorige eeuw op den duur hun treurig lot niet langer konden verdragen. Ze zagen in, dat vele zakenlieden zich ten koste van hen konden verrijken. De arbeiders sloten zich aan tot vakverenigingen. Dat waren verenigingen die voor hun rechten moesten opkomen. Zoals je weet, bestaan er ook in onze tijd veel vakverenigingen. Ze hebben heel wat te vertellen. Daarover lees je vaak in de krant, of er wordt voor de t.v. over gesproken. Er werden op het eind van de vorige eeuw gelukkig wetten aangenomen, waardoor kinderarbeid verboden was. De arbeiders kregen hogere lonen en kortere werktijden. Doordat in de fabrieken allerlei goedkope producten gemaakt werden, konden zo nu hun woningen wat gezelliger en geriefelijk inrichten. In de fabrieken worden katoenen stoffen gemaakt. Die waren veel goedkoper dan de linnen stoffen. Er kwam goedkopere boter de margarine. De huisvrouwen konden zeil, zeep, papieren behang, kleding en vloerbedekking kopen. Door de machines kwamen er ook heel wat nieuwe beroepen, zoals bv. machinisten, bankwerkers, ingenieurs.

Wat gebeurde er nog meer in de vorige eeuw?

O, nog heel wat!

Je weet, dat ons land dicht bevolkt is. We wonen met 12 miljoen mensen op een klein stukje grond. Al die mensen moeten gevoed worden, elke dag opnieuw.

In de 19e eeuw nam de bevolking van ons land al sterk toe. Om al die hongerige magen te vullen, was het nodig elk stukje land zo goed mogelijk te beplanten met allerlei voedingsgewassen. De kunstmest werd uitgevonden. De boeren leerden de meststoffen beter gebruiken en daardoor

werden de oogsten groter. Er werden meer aardappelen en suikerbieten verbouwd. Men had nl. geleerd uit aardappelen aardappelmeel en uit suikerbieten suiker te winnen.

Als je nu een reis door ons land maakt, merk je op, dat de fabrieken zo gebouwd zijn, dat er veel licht en lucht naar binnen kan komen. Je ziet moderne scholen, met grote ramen. Je stopt bij mooi gebouwde stations en je rijdt over bruggen, die fraaie vormen hebben. Wij willen ons land zo mooi mogelijk maken.

In de 19e eeuw was dit heel anders. Het land werd er door al die fabrieken niet mooier op. De fabrieksgebouwen leken op gevangenissen, met kleine ruiten. De scholen waren al even donker en somber. Pas later zouden we begrijpen, dat je al deze bouwwerken ook zo kunt maken, dat het een lust is er naar te kijken en er in te werken.

De mensen die op het eind van de vorige eeuw leefden, dachten dat ze reeds een hoge beschaving hadden bereikt, en dat er nog slechts weinig verbeterd kon worden. Wij weten wel beter!

De mens vindt steeds meer uit. Hij vindt dingen uit, waarmee we de wereld mooier en mooier kunnen maken, als we dat samen vallen doen.

— • — • —

Waarom in dienst

Misschien vraag je je af waarom moet ik eigenlijk in dienst? In de grondwet staat in art. 194:

"Alle Nederlanders, daartoe in staat, zijn verplicht mede te werken aan de handhaving der onafhankelijkheid van het Rijk en het verdedigen van het grondgebied." De militaire macht heeft dus tot taak die vrijheid en zelfstandigheid, die samen de inhoud vormen van het woord onafhankelijkheid, te behoeden en daarvoor moet je oefenen en als het nodig is, je persoon en je leven inzetten. Om vast te stellen of je daartoe in staat bent, daarvoor dient de keuring.

In het begin van de les werd gesproken over een manoeuvre (legeroefening) in Duitsland, waaraan de Nederlandse militairen zouden deelnemen. Je vraagt je misschien af waarom niet in ons eigen land, en vinden de Duitsers dat goed? Dat zou vroeger ook nooit gekund hebben. Echter de laatste wereldoorlog heeft geleerd dat ieder land op zichzelf nooit in staat is een grote legermacht het hoofd te bieden. Je weet, dat wij Nederlanders al na 5 dagen strijd moesten capituleren voor de overweldigende Duitse militaire macht.

Toen nu na de tweede wereldoorlog bleek dat er weer opnieuw oorlogsdreigingen ontstonden, hebben de regeringen van de Westerse landen een verdrag gesloten, waarin ze elkaar beloofden dat zij, wanneer een van hun landen zou worden aangevallen, zij met z'n allen dat aangevallen land onmiddellijk zouden helpen.

Dat verdrag is de N.A.V.O. (Noord-Atlantische Verdrags Organisatie). Deze verbondenheid maakt het noodzakelijk dat ook de Nederlandse militaire leiding en manschappen vertrouwd gemaakt worden met de opvattingen van de militaire staven van de andere aangesloten landen. Bovendien zullen de Nederlandse soldaten vertrouwd gemaakt moeten worden met de nieuwe wapens en met het klimaat en de bodemgesteldheid van andere landen.

Daarom worden manoeuvres georganiseerd in het buitenland, waaraan dan meestal militaire eenheden van de N.A.V.O. partners meedoen. Daarbij komt ook nog dat ons dicht bevolkte land geen ruimte heeft om dergelijke oefeningen op grote schaal te houden. Daar zijn wel uitgestrekte gebieden in Duitsland en op zee geschikt voor.

Bij het hoofdstuk "Europees Federalisme" (derde deel) wordt nader gesproken over de N.A.V.O. Wij zullen hier volstaan met het noemen van de landen die hierbij aangesloten zijn. Het zijn: Amerika, Canada, Noorwegen, Denemarken, IJsland, Italië, Portugal, Engeland, West-Duitsland, Nederland, België, Luxemburg, Frankrijk, Griekenland en Turkije. Frankrijk wil geen lid van de N.A.V.O. zijn. Dit komt voort uit de wens naar eigen zelfstandigheid.

Ontwapening

Natuurlijk zijn niet alle Nederlanders ingenomen met deze gang van zaken. Nee, hoor ik je zeggen, de Communisten niet. Ja, die dat zegt heeft gelijk en heeft ook begrepen, dat de landen die de N.A.V.O. sloten zich verzetten tegen het communistisch geregeerde Rusland en zijn bondgenoten (de z.g. Satellietlanden).

Het is duidelijk dat de Nederlandse communisten dit afkeuren. Maar je weet ook dat wij een democratisch land zijn (zie hoofdstuk staatsinrichting deel 1) en dat betekent dat de Nederlanders gezamenlijk hun regering kiezen.

Onze regering handelt dus naar de wens van ons volk. En het kleine aantal communisten heeft daar maar weinig invloed. Er zijn nog wel meer groepen in ons land die zich met bezorgdheid afvragen of bewapening wel de weg is om te komen tot een goede verstandhouding en een vreedzaam samenleven van

alle volken. Zij wensen, evenals alle andere partijen, ontwapening van alle landen en willen zelfs ons land als voorbeeld stellen door eenzijdige ontwapening te propageren. Deze mensen vind je bij de PSP (de Pacifistisch Socialistische Partij) en ook is er een kleine groep van mensen in de PvdA (Partij van de Arbeid) die er zo over denken. Maar verreweg de meeste Nederlanders voelen wel voor ontwapening maar dan ook door alle landen en zij wensen daarbij een doelmatige controle. Zolang dit doel nog niet verwezenlijkt kan worden achten zij het noodzakelijk dat wij aan de verplichtingen die de NAVO ons oplegt voldoen, ook al kost het enorm veel geld en al zijn daardoor de belastingen buitengewoon zwaar.

Voorlopig zal je de mening hebben die ook je ouders toegedaan zijn en dat is, gezien je leeftijd, terecht.

Deze les wil je alleen even wijzen op wat er zo over de landsverdediging gedacht wordt en wellicht zal je wat meer geïnteresseerd zijn als er thuis een gesprek over dit onderwerp aan de orde is.

Waarom discipline

Mannen praten graag over hun diensttijd.

Voor velen betekende het voor het eerst weg uit het gezinsverband en zelfstandig moeten zijn in een vreemde omgeving.

Het samenzijn onder leeftijdgenoten, het samen leven van avonturen en grappen, dat alles geeft blijkbaar een lotsverbondenheid die diep nawerkt. Maar het gemopper van dienstplichtigen tijdens de diensttijd is ook een algemeen verschijnsel. Zij verdienen te weinig naar hun zin en tegen de discipline (de strenge regels waaraan men zich te houden heeft) wordt veel gefoeterd. Het is ook wel eens moeilijk om altijd de zin te vinden, die achter de stipte opvolging van de bevelen verborgen kan liggen.

Het uiteindelijke doel van alle discipline (niet alleen in het leger maar overal) is dat men zichzelf wegcijferen kan en op kan gaan in een groter geheel, dat als eenheid moet kunnen optreden om iets te bereiken.

Wanneer al die jonge mensen bij elkaar komen uit alle streken van ons land, uit velerlei soort gezinnen, ieder met zijn eigen hebbelikheden en onhebbelikheden dan moet er wel een strenge hand regeren om de orde te bewaren en elke groep tot een eenheid te maken. Men gaat zelfs zover dat men in de rekrut (vooral in het begin) een werktuig ziet dat alleen op bevel in beweging gebracht kan worden maar niet uit eigen kracht. Het is heel moeilijk voor de jonge man zichzelf te leren wegcijferen en ondergeschikt te maken en daarbij niet opstandig te worden. Hij moet leren daarbij toch zichzelf te blijven en aan te voelen wanneer hij wél optreden mag als zelfstandig mens. Mag je, moet je elk bevel van een meerdere opvolgen onder alle omstandigheden? Daar zal je eerst over kunnen praten als je puber bent en over meer levenservaring zult beschikken. En zelfs dan is er geen afdoend antwoord op te geven. Echter zal het denken en praten over deze vraag wel ertoe bijdragen dat je je bewuster wordt van je eigen verantwoordelijkheid.

Dienstweigering

Je herinnert je nog wel het gesprek in de klas waarbij een jongen zei: "Ik word dienstweigeraar".

Op die leeftijd kan hij het niet weten, het is een napraten van wat anderen zeggen. Misschien denkt hij er, ouder geworden, heel anders over. Er zijn echter wel dienstweigeraars. Dit zijn jonge mensen die ernstige gewetensbezwaren hebben tegen het doel van de militaire opleiding. Zij wensen niet te leren doden en beroepen zich op de dienstweigeringwet. Niet iedere dienstweigeraar wordt zo maar zonder meer aanvaard. De dienstweigeraar moet voor een commissie verschijnen die hem zal

ondervragen en zeer ernstig en diepgaand de gewetensbezwaren zal onderzoeken en bestuderen. Dan wordt er een rapport uitgebracht aan de minister en bij deze ligt de beslissing of hij de bezwaren van de jonge man erkent en hem dan ander werk zal opdragen in 's lands belang. Het aantal mensen dat weigert en toepassing vraagt van de uitzonderingsregel, dat dus vraagt om vrijgesteld te mogen worden van de militaire, dienst is zeer klein. Het is waarschijnlijk dat je er nog nooit van gehoord hebt maar als je het tegenkomt, dien je toch te weten wat er mee bedoeld wordt.

(uit MAATSCHAPPELIJKE ORIËTERING)

Verhouding jongens en meisjes

Nu komen we nog aan het punt van verkeer tussen jongens, tussen meisjes en ook tussen jongens en meisjes. Over het algemeen is het voor een jongen het plezierigst een vriend te hebben van dezelfde leeftijd en uit ongeveer gelijk soort gezin. Ook al omdat dan meestal dezelfde dingen mogen en ook ongeveer hetzelfde zakgeld te besteden is.

In het begin zullen je buurjongens je vrienden zijn. Later op jullie leeftijd, zal je het vaak zoeken in je klas en soms ook wel bij een voetbal-, gymnastiek-, of hobbyclub. Juist onder jongens met gelijke belangstelling zal een wat steviger vriendschap groeien. Noem eens een paar punten waarop goede kameraadschap altijd moet berusten.

Soort zoekt soort en dit bedoelen we nu niet in de slechte zin van het woord. Toon me je vrienden en ik zal zeggen wie je bent. Hier zit een kern van waarheid in. Je zult jezelf beter leren begrijpen als je je afvraagt waarom je juist die bepaalde jongen of jongens tot je vriend(en) wilt rekenen. Niet voor niets stellen je ouders er prijs op je vrienden te kennen omdat ze weten welke invloed van vriendschap uit kan gaan. In het goede zowel als in het slechte. Geef een paar voorbeelden van beide. Voor vriendschap onder meisjes geldt wel zo ongeveer hetzelfde als voor jongens. Misschien zijn vriendinnen wat meer samen, hebben ze wat meer behoefte elkaar veel en vertrouwelijk te vertellen en zonderen zich wat meer af van de andere meisjes. Die hevige vriendschappen ken je wel. En wanneer er dan toch een derde bij komt of wanneer er ruzie ontstaat, dan geeft dat veel meer deining dan tussen jongens en meisjes gewoonlijk het geval is. Meisjes zijn vaak feller in hun uitingen en ook weer gauwer geraakt. Ze zijn méér blij, méér verdrietig, althans zo laten ze zich zien. Jongens hebben natuurlijk ook hun ups en downs maar tonen het over het algemeen minder. En een ruzietje dat uitgevochten is, is gewoonlijk snel vergeten. Meisjes kunnen het langer volhouden en een paar, die de toon aangeven in de klas, kunnen de stemming, de sfeer, zeer sterk beïnvloeden zowel in goede als slechte zin.

Er zijn mensen die menen dat het goed is jongens- en meisjes opvoeding te scheiden. De jongens ontwikkelen zich anders, hebben andere gerichte belangstelling dan de meisjes. Die andere belangstelling geeft dan weer een afsplitsing van leervakken. Zo kregen we dus technische scholen voor jongens en huishoudscholen voor meisjes. Ook om andere redenen, b.v. op godsdienstige gronden zijn er aparte scholen gesticht voor jongen en andere voor meisjes. Maar we kennen allemaal de gemengde scholen waar een groot aantal vakken aan de jongens en meisjesleerlingen tegelijk gegeven worden. Voor bepaalde vakken worden de klassen dan gesplitst in jongens en meisjes klassen.

Veel leerkrachten zijn voorstanders van de gemengde school met die splitting dan voor enkele vakken. Dit op grond van de wederzijdse invloed die jongens en meisjes op elkaar hebben. Jongens leren zich wat minder ruw en onbeheerst gedragen, meisjes blijven vaak sportiever in houding en kleding. En de jongens-meisjesverhouding kan daardoor ook een gezonder en normaler verloop hebben. De jongen ziet natuurlijk wel "het meisje" en het meisje ziet wel "de jongen" maar in schoolverband toch eigenlijk veel meer de medeleerling.

Meisjes die om een technische school fladderen en jongens, die om een huishoudschool dwalen, zien alleen het andere en dringen zich op in een soort nieuwsgierigheid en ongezonde belangstelling. De volwassenen hebben hier een fijn lachje voor over omdat ze weten dat deze periode meestal

vanzelf overgaat en dat ingrijpen do gemoederen eerder opzweept dan kalmeert.

Natuurlijk hebben ouders en andere opvoeders de plicht om de jonge mensen op hun weg naar volwassenheid te helpen door eerlijk met ze te praten en vragen te beantwoorden. Want op zichzelf is het heel gewoon dat de jonge mensen in de tijd, na hun kinderjaren, die men puberteit noemt, belangstelling krijgen voor de ander. Zij zien de omgang van oudere broers en zusters met hun verloofden en in hun fantasie zijn zij zelf die ouderen al geworden. Sommigen willen nu die fantasieën werkelijk beleven en dan zie je de jonge mensen, op weg naar de volwassenheid, terugvallen tot kinderen die verboden spelletjes willen doen.

Er kan nog geen sprake zijn van houden van en nu wordt iets, dat op een later tijdstip en op een ander plan je gelukkiger en bewuster maakt, bedoezeld en kapot gemaakt tot schade voor de ander en voor jezelf. Het merkwaardige is dat, wanneer een jongen en een meisje nog vrij jong, toch menen bij elkaar te horen, dat die jonge mensen eerlijk met elkaar omgaan, eerbied voor elkaar hebben en elkaar deelgenoot proberen te maken van wat in hun leeft.

De jongen wil dan het meisje bescherming geven en het meisje voelt zich er uitgetild omdat er iemand is die haar uitgekozen heeft.

Hun contact ligt anders, juist omdat de een de ander waardeert.

Hier kan iets goeds uit groeien omdat beiden in de ander iets van waarde zien. Iets dat zal groeien door zorg en toewijding, zoals alles wat jong is, zorg en toewijding vraagt, of het nu een jong diertje, een plantje of een tederheid is tussen twee jonge mensen.

Uit: (Maatschappelijke oriëntering)

VAN HONGERWINTER NAAR WELVAARTSSTAAT

Jullie weten nog wel dat we samen gepraat hebben over de Tweede Wereldoorlog. Het einde van de oorlog was voor Nederland gelukkig het begin van een heel andere tijd.

Na het sluiten van de wapenstilstand bleek pas goed, dat Nederland nu een arm land was. Er was veel te weinig voedsel, er waren lang niet genoeg huizen, maar ook de fabrieken waren leeggehaald, de machines waren verdwenen. Op eigen houtje konden we daarom weinig beginnen.

Gelukkig hadden ook andere mensen dat gezien, de Verenigde Staten boden hun hulp aan. Voor die hulpverlening werd een plan opgesteld door minister Marshall: het Marshall plan. Dankzij deze hulp werd Nederland langzamerhand weer een land waar voldoende voedsel en voldoende werk was. Jammer genoeg zijn er nog steeds niet genoeg huizen.

Ook in ander opzicht moesten we weer helemaal opnieuw beginnen. Vijf jaar lang was er een Nederlandse regering in ballingschap geweest. Er was één politieke partij in Nederland: de NSB, Alle andere partijen waren door de bezetters verboden. Er werden nieuwe partijen opgericht. De meeste daarvan kennen jullie natuurlijk wel: PvdA / KVP / ARP / CHU / VVD / D'66 / BOERENPARTIJ / CPN, Elke partij heeft een programma en die programma's kunnen natuurlijk verschillend zijn. Gelukkig proberen ook de politieke partijen steeds meer samen te werken en op die manier Nederland tot een land te maken, waar het goed, leven is,

(uit ONZE EEUW)

WAT HEBBEN WE VERWORVEN?

Veel van wat vroeger onmogelijk was, vinden we nu geheel vanzelfsprekend. Maar het is goed te weten dat we dat vanzelfsprekende na veel strijd en moeite hebben verworven. De tijd dat arbeiders nog als onvolwaardige burgers werden beschouwd is voorbij.

Al verdient niet iedereen evenveel, er is toch een minimumloon, zodat niemand armoede hoeft te lijden. Iedereen, rijk of arm, krijgt gelijke kansen om te studeren en om "hogerop" te komen. De strijd voor vrijheid van godsdienst, voor de gelijkstelling van man en vrouw, voor een normale werktijd, ligt al ver achter ons. Zieken en bejaarden krijgen steun. Vroeger was een kleine groep rijk en leefde een grote groep in armoede. Na de Tweede Wereldoorlog is dat veranderd. Vrijwel ieder neemt nu deel aan de welvaart. Een auto, wasmachine koelkast of vakantie in het buitenland is nu voor grote groepen mensen bereikbaar geworden,
WELVAART

Helaas is die welvaart nog niet overal. Nog lang niet. Twee derde van de mensheid verkeerd nog in behoeftige omstandigheden en lijdt armoe of honger. In tal van Aziatische en Afrikaanse landen zijn de mensen nog analfabeten. Ze kennen geen goede landbouwmethoden om de grond vruchtbaar te maken en zijn niet in staat besmettelijke ziekten te bestrijden. Dat daarin verandering moet komen is duidelijk. Het is de belangrijkste taak van de mens van vandaag, zijn medemens in nood te helpen. Juist de landen die in welvaart leven, die het "goed hebben" kunnen en moeten helpen. Vele landen zien dat ook in en helpen die onderontwikkelde landen tot ontwikkeling te brengen. Ze sturen behalve geld ook artsen, ingenieurs, landbouwdeskundigen en vakmensen, die de bevolking moeten leren met moderne machines om te gaan.

(uit LEVEND VERLEDEN)

KRIS KRAS DOOR DE MAATSCHAPPIJ (voor de jonge arbeider)
(grepen uit Van Wakeren, ZO LEVEN DE MENSEN) -LTS

TAKEN VAN HET GEZIN

Hieronder staan de mogelijke taken van het gezin:

- het leren van een beroep
- het geven van onderwijs (lezen, schrijven, rekenen)
- opvoeden
- zorgen voor ontspanning
- godsdienstige opvoeding
- lichamelijke verzorging
- produceren
- voor eigen kleding en voeding zorgen
- zorgen voor veiligheid en bescherming (zodat kinderen zich veilig en gelukkig voelen)

Welke taken heeft het moderne gezin niet meer?

Schrijf naast elkaar eerst de taak die het gezin niet meer heeft en ernaast door wie die taak is overgenomen.

Als je die vraag goed beantwoord hebt, vind je de volgende vraag gemakkelijk. Noem de vier belangrijkste taken van het gezin. Dit zijn dus de taken die overgebleven zijn.

. . .

Deze taken moet het gezin behouden, anders is het gezin geen echt gezin meer.

Als je het met een of meer van onderstaande zinnen eens bent, moet je dat aankruisen.

Een gezin is pas goed als het aan de volgende eisen voldoet:

- er moet veel verdiend worden
- vader moet de baas zijn
- vader en moeder moeten evenveel te vertellen hebben
- de kinderen moeten gehoorzaam zijn
- er moet een tv-toestel zijn
- er moet een tuintje achter het huis zijn
- elke zaterdagavond moeten alle kinderen thuis zijn
- er moeten dan spelletjes gedaan worden

AUTOMATISERING

Men is bang dat door de automatisering een grote werkeloosheid ontstaat. De machine neemt de mens immers steeds meer werk af. Dit gevaar bestaat inderdaad.

In de VS waar de automatisering veel verder is doorgevoerd dan in ons land, zijn verscheidene mensen werkeloos geworden. Hier staat gelukkig tegenover, dat door die automatisering nieuwe beroepen zijn ontstaan en andere in belangrijkheid zijn toegenomen:

systemanalisten, die aan programmeurs gegevens verstrekken over de problemen waarmee de machine te maken kan krijgen
programmeurs, die computers en automatische machines een programma geven
operators, die de machines moeten bedienen
onderhouds- en reparatiemonteurs
meet- en regeltechnici
constructeurs van geautomatiseerde machines
verkopers

(...)

Samenvattend kunnen we zeggen dat angst voor grote werkeloosheid beperkt

kan worden wanneer met het volgende rekening gehouden wordt:

- .Er zullen nieuwe beroepen nodig zijn
- .een aantal beroepen wordt sterk uitgebreid
- .de werktijd zou verkort moeten worden
- .meer welvaart vraagt hogere productie
- .sommige mensen zouden van beroep kunnen veranderen door omscholing
- .daarom zullen ook technisch geschoolde mensen voldoende algemene ontwikkeling moeten hebben
- .er moet goede voorlichting zijn over de beroepskeuze

RANGEN EN STANDEN

(...)

De ene stand onderscheidde zich van de andere stand door een eigen levensstijl. Meestal gebruikte men het begrip voor "hogere standen". Bij stand werd in de eerste plaats gelet op AFKOMST. De zoon van een edelman was automatisch van adel. Als iemand vroeger als zoon van een burgemeester was geboren dan bleef hij in de regentenstand (stand van regeerders), ook al had hij er niet voldoende aanleg voor. In onze tijd is dit anders. Het is best mogelijk dat de zoon van een burgemeester het niet verder brengt dan een eenvoudige kantoorbediende, en de zoon van de handwerksman gaat studeren en bijvoorbeeld ingenieur wordt. Tegenwoordig wordt er dus meer gelet op de opleiding die men genoten heeft en de prestaties die verricht worden, (...)

Waarom willen de mensen toch altijd "hogerop" komen, iets bereiken, vooruitkomen? Streep de redenen aan waarmee jij het eens bent;

- .om meer te verdienen
- .om door anderen te worden bewonderd
- .om op anderen te kunnen neerkijken
- .om belangrijk te lijken
- .om meer verantwoordelijkheid te hebben

Waarom is het nu gemakkelijker om op te klimmen dan honderd jaar geleden?

- .er zijn nu veel meer rangen
- .de kinderen krijgen meer kans om te studeren
- .de ouders hebben meer geld
- .er worden studiebeurzen verstrekt
- .de mensen willen harder werken dan vroeger
- .er is minder vriendjespolitiek

BEROEPEN

Het verschil tussen algemeen vormend onderwijs en vakonderwijs is kleiner geworden. Vroeger was bijvoorbeeld het onderwijs aan de LTS, die toen nog ambachtsschool genoemd werd, uitsluitend vakonderwijs. Er werd alleen technische vaardigheid en vakkennis bijgebracht.

Nu is het zo, dat ook het beroepsonderwijs een belangrijke rol speelt bij de algemene vorming van de jonge mensen. Dit is niet helemaal nieuw, want in de Nijverheidsonderwijswet van 1919 stond al:

opleiding voor ambachten, nijverheid enz. op grondslag van en met voortzetting van het algemeen vormend onderwijs. Op de LTS worden dus geen vakspecialisten opgeleid omdat de leerling dan te eenzijdig gevormd zou worden en later moeilijk van beroep kan veranderen.

Bovendien veroudert de kennis op school opgedaan zeer snel. Er komt zeer veel bij. Je raakt niet uitgeleerd in werktuig-, weg-, waterbouw en landbouw. Evenmin in de chemische en elektronische vakken. Geleerden beweren dat de kennis elke vijftien jaar verdubbeld. De timmerman werkt het grootste deel van zijn tijd als systeembouwer (montage, standaardisatie), de loodgieter wordt installateur; de technische scholen kunnen deze zeer snelle ontwikkeling onmogelijk volledig bijhouden. De school kan alleen de basiskennis van een beroep geven, waarop later in het bedrijf voortgebouwd kan worden. In het bedrijf krijgt de werknemer routine En vindt de specialisatie plaats.

Daar komt nog bij dat de hoeveelheid vrije tijd sterk is toegenomen. Die vrije tijd kan alleen goed besteed worden als de mens voldoende ontwikkeling heeft om die te benutten en ervan te genieten. Eenzijdige mensen vervelen zich sneller dan mensen met een wat bredere ontwikkeling,

Er zijn meer dan vierduizend beroepen.

Je hoeft hier geen keuze uit te doen. De meeste van deze beroepen kun je zelfs niet kiezen.

Hieronder vindt je namen van groepen van beroepen. Kun jij deze beroepen kiezen? Schrijf onder elke groep beroepen, waarom je dat wel of niet kunt worden.

- .arts. ingenieur of advocaat
- .violist of pianist
- .bouwkundige
- .leraar
- .agent van politie

Waarmee moet je rekening houden als je een beroep kiest

- .met je intelligentie (verstand)
- .met het inkomen van je ouders
- .met je eigen interesses
- .met het loon dat je ermee verdient
- .met de waardering die het beroep geniet
- .met de wens van je ouders
- .met wat je vriendjes gaan doen

VAN SCHOOL NAAR WERK

De overgang van school naar bedrijf is zeer groot. Ook is dit het geval - hoewel in mindere mate- wanneer de school met haar lessen al rekening houdt met de latere werkkring van de leerlingen (beroepsonderwijs). Veel jongens hebben met die ingrijpende veranderingen moeite.

Sommigen zullen blij zijn als ze de school verlaten. De school met haar proefwerken. Pas later als ze de schooljaren soms al lang achter zich hebben, denken ze nog wel eens met heimwee aan die schooljaren terug. Men had er een gezellige vriendenkring en de leraren vielen, achteraf gezien, nog best mee. Zo gaat het meestal; de mooie ervaringen komen terug (of blijven) en de minder prettige verdwijnen. Gelukkig maar.

Hieronder vindt je een aantal kenmerken van school ne bedrijf. Schrijf elk kenmerk in de juiste kolom (school of bedrijf).

Lange werktijden, lange vakanties, loon, cijfers, vrije middagen, rapporten, chefs, proefwerken, conciërge, portier, contract, inschrijving, ontslag, nablijven, aanstelling, veel afwisseling, maken van winst, promotie maken, overgaan, behalen van diploma.

Doorhalen wat volgens jou fout is:

- .de school staat wel/niet in dienst van de leerlingen en het onderwijs
- .het bedrijf is er wel/niet in de eerste plaats voor de werknemers
- .het hoofddoel van het bedrijf is wel/niet het maken van winst
- .het bedrijf is er wel/niet om mensen werk te verschaffen.

Hoe moet je je gedragen bij een sollicitatie? Zet achter de zinnen of ze goed of fout zijn,

- .je komt binnen zonder kloppen
- .je gaat pas zitten als de personeelschef je een stoel aanbiedt
- .je gaat dadelijk zitten
- .je komt net uitgestoken hand op de personeelschef toe
- .je wacht tot hij zijn hand uitsteekt

- .je komt in bromfietskleding
- .je valt de personeelschef in de rede
- .als je merkt dat het gesprek afgelopen is blijf je zitten
- .als je merkt dat het gesprek afgelopen is sta je op
- .je geeft een stevige hand
- .je geeft een slappen hand

BEDRIJF

IN HET BEDRIJF MOETEN ARBEID EN KAPITAAL DUS SAMENGAAN OM HET BEOOGDE DOEL TE BEREIKEN (d.i. de winst)

Arbeid

- .het leidinggevend kader
- .het stafpersoneel
- .het uitvoerend personeel
- .werkplaats en kantoorpersoneel

.kapitaal

- .de ruimtelijke omgeving, de gebouwen
- .de machines, gereedschappen en andere technische hulpmiddelen ,de
- .grondstoffen en halfproducten